דער יוד

DER JUDE

צייטשריפט פיר אלע יודישע אינטערעסען

ערשיינט יעדע וואך — פערלאג: חברת „אחיאסף“.

קראקוי, חשון תרס״ג. — פיערטער יאהרגאנג. — Krakau, 27 November 1902.

נומר 48

איגהאלט:

א) מנינים און חדרים. — ד״ר פאלקסמאן.

ב) די ערשטער אסיפה. — ...

ג) פון יודישען פאמיליען-לעבען. ב. — א. בן-זאב.

ד) פאליטישע איבערזיכט. — י. ל.

ה) פאלעמיק. — ד״ר שטיצער.

ו) די יודישע וועלט.

ז) אלגעמיינע וועלטנייעס.

ח) *** (געדיכט). — ...

ט) דער הונד (ערצעהלונג). — אברהם רייזען.

י) דער גרבן (ערצעהלונג). — י. ל. פרץ.

יא) א לייטארטיקעל אדער א פעלעטאָן (פעלעטאן). — שלום אש.

אין ענגלאנד איז צו אבאנירען דעם „יוד“ און „די יודישע פאס־ייע“ אייך אלע אויסגאבען „אחיאסף“ ביי: R. Mazin & Co. London 59 Old Montague str. 59

צו בעקאמ־מען איבע־ראלל אויף 1903 יאהר

יודישע אב־רייס-קאלענ־דארען (14־ער יאהרגאנג).

1) ראסקינ'ס יודישער גרויסער היסטארישער קא־לענדאר פרייז 30 קאפ' מיט פארטא 40 קאפ'

2) ראסקינ'ס יודישער הומאריסטישער פאלקס־קאלענדאר פרייז 17 קאפ, מיט פארטא 23 קאפ'

3) ראסקינ'ס יודישער וואבען־קאלענדאר פיר סוחרים צום נאטירען, פרייז 50 קאפ' מיט פארטא 65 קאפ'.

4) Русско-Еврейско-Магометанскій ежедневный отрывной и записной календарь. Цѣна 30 коп. съ пер. 45 к.

5) Конторскій еженедѣльный календарь для замѣтокъ изящное изданіе на артистическомъ плакатѣ. Цѣна 50 коп. съ перес. 65 коп.

6) Коммерческій календарь и записная книжка со многими справками и свѣдѣніями. Цѣна въ клеенчатомъ перепл. 40 коп. въ англійскомъ переплетѣ 60 коп. (пересылка 15 коп.)

מיט איין נאכנאהמע קאסט נאך 17 קאפ.

לסוחרים ראבאט טוב!

בעשטעלונגען צו אדרעסירען:

Контора изданій А. Б. РАСКИНА, ВАРШАВА, Дикая 5.j.

פארזיכטיג!

עס האבען זיך בעוויזען נאכפעלשונג מיט עהנליכע עטיקעטען, ביטטען מיר די געעהרטע קויפער אין אייגענער אינטערעססע גיט אכטונג געבען אויף דער פירמא א. ראסקין און אויף דעם קאלענדאר זעלבסט, נישט נאר אויף די עטיקעטען.

665

ניי ערעפענט

א יודישע בוכהאנדלונג אין ווילנא.

פערקויף אנגרא עט דעטייל.

זעהר א גרויסער אויסוואהל פון אלע מעגליכע ספרים. ספרי רומיל, שס״ן, פיסקים, שו״ת, ספרי דרוש, מחקר וספרי מדע, ספרי השכלה, נייע אייך אלטע (יקרי המציאות), ספרי למוד (לעהרע ביכער) און ווערטער־ביכער. אויך מיט איבערזעצונג אין פערשיעדענע שפראכען. אלע מעגליכע זשארגאנישע אויסגאבען, ווי וויסענשאפט־ליכע, היסטארישע, ראמאנען, ערצעהלונגען. פערשיעדענע יודישע בילדער, נאטען, קאליגראפישע־העפטען, ווינשקארטען, חתונה און ברית בילעטען.

א גרויסער אויסוואהל פון אלעס וואס געהער צו א יודיש בוכהאנדלונג, טליתים, ציציות, תפילין, מזוזות, רצועות שופרות, קאפלען, נא־טלען מענטעלאך א. ז. וו.

איך נעם אן ספרים אין קאמיסיאן. פערפאסער און הערויסגע־בער ביטע 1 עקזעמפלאר צום פראבע שיקען.

איך נעם אן אבאנענט, אויף העברעאישע און זשארגאנישע יודישע צייטונגען.

בוכהענדלער, לעהרער, ציוניסטישע ביבליאטהעקע: בעקומען ראבאט.

איך האפע אז ווער עס וועט זיך ווענדען אין מיין „נייע בוכהאנדלונג“ וועט בעהאנדעלט ווערען,

פינקטליך, רעעל, מיט מעסיגע פרייזען.

פער נאכנאהמע, שיק איך נור בעקומענדיג 10% האנדגעלד.

מיט האכאכטונג:

שלמה שרעבערק, בוכהענדלער.

מיין אדרעסע: Книжный магазинъ З. Ш. Среберка Вильно, Завальная ул. д. Блоховъ.

Buchhändler S. Sch. Sreberk, Wilno.

אין קורארט מעראן

קענען יודען איינשטעהן ביי יהושע סאנדאמירסקי פון קרעמענטשוג, וועלכער האט זעהר שענע צימערן מיט באלקאנען און מיט עלעקטרישער בעלייכטונג און בעהאנדעלט זעהר פריינדליך און נעמט בילינע פרייזע.

אדרעסע: G. Sandomirsky, Kurort Meran, Villa Friedrich

די הפקר וועלט.

דאס איינציגע ווערק אין זשארגאן פון דעם בעריהמטען געלעהרטען ר' יצחק בער לעווינזאהן (ריב״ל), איז יעצט ארויס פון דרוק. עס קאסט נור 35 קאפ' מיט פארטא.

צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען אויך ביים הערויסגעבער:

Книжный магазинъ Д. Сова, Варшава Твердая 5.

העברעאישע זשארגאנישע און רוסישע ליטעראטור.

ב. אסטראווסקי בוכהאנדלונג.

קישינעוו מיהאילאווסקי 57

אין מיין בוכהאנדלונג אונטער דער פירמא „בירדונג“

נעפינט זיך צום פערקויף פערשיעדענע העברעאישע, זשאר־גאנישע, רוסישע ליטעראטור און לעהרע ביכער פאר אלע לעהר־אנשטאלטען. * * * * * * * *

* * אין נעם אויף זיך אויסשטעלען נאציאנאלע בי־בליאטהעקען און ליפערען ביכער פיר דיזעלבע מיט זעהר קליינעם קאמיסיאן. * * * * * * * * * * *

* * איך נעם אן אבאנעמענט אויף אלע יודישע צייטונגען ווי: „השלח“, „המליץ“, „הצפירה“, „עולם קטן“, „דער יוד“, „פאלקסצייטונג“, „Восходъ“, „Будущность“ צו רעדאקציאן פרייזען. * * * * *

616 Кишиневъ, Михайловская 57

Б. М. Островскій, Книжный магазинъ.

Еврейскіе мотивы, сборникъ сіонист. стихотвореній, изданіе II., испровленное и дополненное, цѣна съ перес. 75 к.

Грядущее стихотворенія Л. Яффе цѣна съ пересылкою 1 р.

изящное изданіе обоихъ сборниковъ по 2 р. съ пересылкою.

רייגליכקייט און געזונד. היגיענישע ביבלאטהעק פון דר. מ. יעווגין. פרייז מיט פארטא 8 קאפ.

היגיעניע פון חדר. פון דר. מ. יעווגין. פרייז מיט פארטא 20 קאפ.

649 הויפטפערקויף פון דיעזע אויסגאבען ביי:

БЕЦАЛЕЛЮ ЯФФЕ, ГРОДНО

און אויך ביי חברת „אחיאסף“, הוצ' „תושיה“ און אין רעדאקציע „Восходъ“.

IV. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 48

דער יוד

צייטשריפט

פֿיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואך.

פֿערלאג: חברת „אחיאסף“.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך־אונגארן —.12 קראנען
האלביאהריג —.6 „
פֿירטעליאהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פֿראנק.
אנדערע לענדער —.15 „
אמעריקא. ענגלאנד —.10 שילינג

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פֿיר יעדער קליינע שורה פעטיט
20 העללער, 25 פפֿעניג, 10 קאפ.

די אדרעסע פֿיר עסטר.־אונגארן
און אנדערע לענדער:
Administration Der Jude,
Krakau, Gertrudy 16.

דער פרייז פֿיר רוססלאנד:
גאנץ יאהרליך —.5 רובל.
האלב יאהרליך —.3 „
פֿיערטעל יאהרליך 1.50 „

מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאָנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2 „
דע 1טען אויגוסט — 1 „

איינצעלנע נומערן 15 קאפ.—
30 העללער.

ענדערן די אדרעס קאסט 20 קאפ

די אדרעסע פֿיר רוסלאנד:
Издательство
„Ахіасафъ“, Варшава.

קראקוי, חשון תרס"ג. נומר 48 Krakau, 27 November 1902.

מנינים און חדוים.

די קללה: „די חכמה פֿון ארימאן האט קיין אנזעהען נישט“ וואלט נישט אזוי נעפֿעהרליך געוועזען, ווען דער ארימאן אליין זאל צו איהר דעם צוטרויען נישט פערליערען; זי וואלט איהם א מאל פֿון בלאָטע ארויסגעפֿיהרט. נאר ווער עס פֿאלט, פֿאלט ביי זיך אין די אויגען אייך; אזוי ביי מענשען, אזוי ביי פֿעלקער.

מנינים און חדרים זענען צוויי יודישע וויכטיגע אנ־שטאלטען, זיי צו פֿערדאנקען האבען מיר קיין עם־הארצים נישט, און אלע, אָבער ווירקליך אלע האבען אין דער האנד דאס סדור־יל, דאס מחזור־יל און זענען נישט ווייט פֿון „חומש“.

ביידע האבען פֿעהלער. ביידע אנשטאלטען זענען ארים אומ־ריין, ענג, אהן ליכט; מען דארף ביידע פֿערבעסערען, ענדערן און פֿערריכטען; טאָר מען אבער נישט קומען מיט קיין מאָס פֿון דרויסען, ווייל זי פאסט נישט!

— אוועק די מנינים, שוהלען בויט! רופֿט א רעפֿארמאטאר. הייסען הייסט עס אזוי: זעהט, אונזערע שכנים האבען הויכע, רייכע און פֿיין געמויערטע קלויסטער; טהוט זיי נאָך!

און נאכטהון איז שטענדיג נעפֿעהרליך.

קלויסטער האבען געבויט אמאָל פריצים, וואָס האבען אין פּאַ־לאצען געוואהנט, און זיי האבען זיי געבויט פֿאר זיך און אייגענע, נישט פֿאר'ן גרויסען פֿאלק. דאס גרויסע פֿאלק איז יוצא, אז עס זעהט זיך מיט גאָט פֿון איין יום־טוב צום צווייטען, און בעלעגערט דעם פלאַץ ארום קלויסטער און די גאס ארום קלויסטער! דעם גרויסען פֿאלק האָט מען קיין צייט נישט געלאזט צו דאווינען און נישט אויס־געלערנט דאווינען, צו גאָט גערעדט האָט נור דער גלח; דער פריץ האָט אונטערגעהערט, אין די גרויסע פויערן־מאסע האָט געוואַרט, דער ארגעל זאל אויפֿהערען, מען זאל געהען אין קרעטשמע אריין... און אליץ נור יום־טוב!

היינט בויען די קלויסטער פֿרומע און רייכע בעלי־בתים און אויך נישט פֿאַר אלע...

וואָס העכער דער קלויסטער שיסט אין הימעל אריין, וועניגער פלאַץ פֿערנעמט ער אויף דער ערד. וועניגער פֿאלק לאָזט ער צו זיך אריין...

אבער א פֿאלק פֿאד זיך קען קיין הויכע, שטיינערנע, רייכע „הייזער פֿאַר גאָט“ גישט בויען. דערצו איז עס צו ארעם... ביי די דייטשע שוהלען מוז שטעהען פאליציי. די זעלבע פּאָליציי, וואָס שיצט דאָס גרויסע הויז, מוז שיצען די גרויסע שוהל!

דאָס זעלבע איז מיט חדרים.

אונזערע שכנים האָבען פֿיינגעבויטע, הויכע שוהלען, מיט לופֿט, ליכט, ווארימע אייוען, גוטע אויסשטודירטע לעהרער און פֿיין גע־דרוקטע מעטאָדען. נאר ביי פיעל פֿון אונזערע שכנים בענוצט די שוהלע נור א געוויסער פראצענט פֿון פֿאלק. ארים איז אונזער חדר, וועניג לופֿט, וועניג ליכט, וועניג ווארעמקייט, אָהן מלמ־ים־ספעציא־ליסטען, אָהן מעטאָדען — ארים ווי די קינדער, ווי זייערע עלטערן, ווי זייער היים, נאר ביליג און פֿאַר אלע! איהר הערט: פֿאַר אלע! אלע לערנען זיך עפּיס אוים, ביי אלע בלייבט עפּיס פֿין תנ"כל!

דער מלמד לערנט מיט די קינדער צוזאַמען — דאָס לערנען איז א מצוה, איז גלייך הייליג פֿאַר ביידע! דער מלמד זיצט נישט אויף קיין קאטעדרא, דיקטירט נישט קיין: „גוט מארגען, וואָס מאַכט איהר נוטס“, דערצעהלט נישט קיין מעשיות וועגען דעם בער מיט דער רביצין פֿון א מעטאָדע ארוים, נאר לענט אין דער פֿרישער קינדישער נשמה דעם אור־אור־עלטער־זאמען, פֿון וועלכען מיר זענען ארויסגעשפראָצט! פֿרייסען פֿערדאנקט דעם נצחון איבער פֿראַנקרייך דעם בעלפֿער אין דער פֿאָלקס־שוהלע; מיר, אויב מיר לעבען נאָך, האבען מיר עס דעם חדר צו פֿערדאַנקען!

פֿערבעסערט דעם חדר, נאר דעם חדר פֿאַר אַלע, נישט פֿאַר יחידי סגולה, און אָהן קאטעדרען, אָהן מעטאָדען! נישט די הייך פֿין מלמד'ם געזעס, נאר די טיעפֿקייט פֿון זיין הארץ ווירקט אויפֿ'ן קינד! נישט אויף דקדוק און ווערטליך ווערט געבויט א פֿאלק, נאר אויף זיין אייגענער געשיכטע! און נעמט דאס קריידיל אין האנד אריין און מאכט א חשבון, וויפֿיעל עס דארף

קאָסטען, און פֿערגעסט נישט, אז אַבצאהלונגען אויף אַלגעמיינע שוהלען צאָהלט מען בעזונדער!

„30 מיליאָן רובעל, האָט עמיץ בערעכנעט, קאָסטען די הדרים און וואָס גיבען זיי אונז?" אונזער לעבען! וואָלט געענפֿערט דאָס פֿאָלק, עס זאָל לעוען די פֿראגען און קענען ענפֿערן. „פֿאַר געלר— בערעכנעט אַ צווייטער — קען מען דריי פֿיער אוניווערזיטעטען האָבען" — פֿאַר עטליכע טויזענד רייכע קינדער — וואָלט געענטפֿערט דאָס פֿאָלק — נישט פֿאַר אונזערע מיליאָנען אָרימע קינדער...

— קוים אל"ף־בי"ת לערנט מען זיך אויס!

— דאָס איז אָבער דער פֿונדאמענט! קענט איהר, בויט העכער.

ד"ר פֿאָלקסמאַן.

די אדעסער אסיפֿה.

מאָנטאג דעם 21־סטען אָקטאָבער 8 אַ זייגער אין אָווענד האָט זיך אין אָדעסא געעפֿענט די אסיפֿה פֿון די חובבי־ציון. די הויפּט־אַסיפֿה איז אַפֿילו אָבגעשטעלט געוואָרען אויף דאָנערשטאג דעם 24־סטען, נאָר אַזוי איז שוין איינגעפֿיהרט פֿון שטענדיג, אַז פֿאַר דער אָפֿיציעלער פֿערזאַמלונג ווערען געמאכט קלענערע פֿערזאמלונגען פֿון די אָנגעפֿאָהרענע געסט און די בעסטע, טיכטיגסטע אַרבייטער פֿון אָדעסא. די קליינע פֿערזאַמלונגען אַרבייטען אויס רעזאָלוציעס, וועלכע ווערען דערנאָך פֿאָרגעשלאָגען פֿאַר דער אָפֿיציעלער פֿערזאַמלונג.

די קליינע אסיפֿות זענען פֿיעל אינטערעסאַנטער ווי די גרויסע. דאָ ווערט יעדע זאך גוט אַרומגערעדט, דאָ ווערט אַלעס אויסגעאַרבעט און איבערגעגעבען דעם קאָמיטעט דורכצופֿיה׳ען אויף דער גרויסער פֿערזאמלונג, און ווען מיר רעדען וועגען דער אָדעסער אסיפֿה, האָבען מיר אין זינען נור די פאַר קליינע פֿערזאמלונגען.

באלר ווי מען איז נור אריין אין זאל, האָט מען שוין געפֿיהלט, אַז דאָס איז ניט קיין אָפֿיציעלע אסיפֿה פֿון ציוניסטען — עס האט געפֿעהלט די התלהבות פֿון יענע אסיפֿות, די וואַרעמקייט, וועלכע פֿיהלט זיך דאָרט... נאָר דאָך האָט מען אין דערזעלבער צייט גלייך געקענט מערקען, אַז עס איז דאָך איין עכט ציוניסטישע פֿער־זאַמלונג — דאָ האבען מיר בעגעגענט דאָס רוב בעקאַנטע פּנימ׳ער, וועלכע מיר טרעפֿען כמעט אויף אַלע ציוניסטישע פֿערזאמלונגען.

אַלע האָבען שוין געהאַט אַ בעגריף פֿון ה׳ עטינגערס רעפֿע־ראַט איבער די קאָלאָניעס אין אֶרץ־ישראל. „אָפּטימיסט, אָפּטימיסט" האָט זיך, דאַכט זיך, אין דער לופֿטען געטראָגען נאָר דאָך האָבען אַלע גוט פֿערשטאַנען, אַז איין אָפּטימיסט איז ה׳ עטינגער נור בנוגע צו דער שפּעטערדיגער אַרבייט, ער האָפֿט, אַז אַלעס איז נאָך ניט פֿער־פֿאַלען, אַז מען קען נאָך פֿיעל אויסבעסערען און אַלעס שטעלען אויף איין נייען געזונדען יסוד, אָבער איצט איז שלעכט און ביטער, טאַקי וואָס ביטער הייסט...

איינס נור האָט אָנגעפֿילט אַלע הערצער מיט אַ שטילער פֿרייד און טיעפֿער האָפֿנונג — דאָס איז די איינינונג, אחדות, וואָס האָט זיך געפֿיהלט אין דער פֿערזאמלונג. אויף דער לעצטער אסיפֿה מיט $1\frac{1}{2}$ יאָהר צוריק, איז נור אויסגעשפּראָכען געוואָרען דער וואונש, אַז אין אונז זאָל מעהר ניט זיין קיין ציוניסטען און חובבי־ציון, נאָר איין פֿאַמיליע פֿון מענשען, וואָס שטרעבען אויפֿצולעבען זייער אַל־טעס פֿאָלק אין זיין אַלטען לאַנד — אָבער איצט האָבען מיר שוין דאָס מיט אונזער׳ע אויגען געזעהן. פֿון איין זייט הערט מען שוין מעהר ניט קיין שפּאָט איבער די קליין קאָלאָניזאַציאָן — אַלעמען איז טייער אָט דער קליינער ישוב אונזערער אין ארץ־ישראל, אָט דער ערשטער שטיין פֿון אונזער גרויסען בנין; פֿון דער אַנדער זייט

פֿעלעטאָן.

אַ לייטאַרטיקעל אדער אַ פֿעלעטאָן.

איהר ווייסט דאָך אוודאי דעם מין אַרטיקעל, וואָס איז געדרוקט באַלד אויף דער ערשטער זייט פֿון בלאַט. דער „בכור" הייסט „לייטאַרטי־קעל". אין אַזאַ מין אַרטיקעל ווערט „בעהאַנדעלט" אַ וויכטיגע פֿראַגע פֿון לעבען, וואָס שטעהט אויף דעם „יאטקע־קלאָץ" (אויף לשון הקודש: במרומו של עולמנו"). אין אַזאַ אַרטיקעל מוז דער מחבר (מעהרסטען טהייל אַ דאָקטאָר פֿילאָזאָפֿיע, טהייל רעדאַקטאָרען זענען מיקל אַ סטודענט פֿילאָזאָפֿיע), אַבי נור עס זאָל שטעהען אונטערגעשריבען דאָס וואָרט „בערלין" אדער „בערן" און אַבי עס זאָלען געבראַכט ווערען ראיות צו די רייד פֿון דער אַלטער באָבע — „היסטאָריע", אונטערגעשמאָלצען מיט ראָזינקעס פֿון „פֿילאָזאָפֿיע", אדער צוגעלעגט מיט לעקעכליך פֿון דער „עקאָנאָמיע".

דער אַרטיקעל, וואָס איז געדרוקט מיט קליינע אותיות אונטען, ווי די לשון־קודש־ע מחברים רופֿען עס אָן „במדור התחתון", הייסט — „פֿעלעטאָן". דער מחבר פֿון אַ פֿעלעטאָן (מעהרסטען טהייל קען נור צו דעם זוכה זיין איינער פֿון די הויכע „קידוש מאַכער׳ס") מוז אָנהויבען זיין פֿעלעטאָן מיט אַ מין אויבערשפּיציל, אַ אויפֿטוה; ער מוז אָנשיטען זאַלץ, דורכנעהענדיג, אויף דעם ווײַדעל פֿון זיינע פּריוואַט שונאים, און אונטער־שרייבען שרייבט זיך אַזאַ „מין מחבר" אונטער מיט אַ נאָמען, וואָס זאָל גלייך אַלעמען מאַכען לעבענדיג.

וואָס טהוט אָבער אַ מין מחבר, וואָס קיין „ראָזינקעס פֿון פֿילאָזאָ־פֿיע" אונטערצושמעלצען דעם קוגעל האָט ער נישט, דאָס מויל מיט לע־קעכליך פֿון „עקאָנאָמיע" צו פֿערשטאָפּען פֿערמאָגט ער נישט, און קיין סטודענט פֿילאָזאָפֿיע, וואָס ער זאָל זיך חאָטש קענען „בערלין" אונטער־שרייבען, איז ער אויך נישט, און קיין פּריוואַט שונאים האָט ער נישט (על כל פנים וויל ער מיט זיי אין דער ליטעראַטור נישט האָבען צו טהון) און צו פֿאַלען אויף אַ אויבערשפּיציל, — איז ער נישט אַזוי נאַריש, — און דאָך האָט ער וואָס עפּיס צו זאָגען, וואָס האָט נישט אין זיך ניט דעם פּלפּול פֿון דעם „לייטאַרטיקעל" און ניט דאָס רכילות פֿון דעם פֿעלעטאָן, און דאָך דאָס „ערנסט" פֿון אַ לייטאַרטיקעל, און די „סאַטירע" פֿון דעם „פֿעלעטאָן".

אין וואָס פֿאַר אַ פֿאָרם גיסט מען אַזאַ מין „בליי" אריין?

למשל אַזוי.

איהר קענט דאָך אודאי דעם „תקיף" אין אייער שטעדטיל, דעם הויכען דאַרען יוד, מיט דער לאַנגער שפּיציגער באָרד און מיט דעם אויס־געדרונגטען אויג, — וואָס דרעהט זיך אַ גאַנצען אין דער פֿריה אין בית־המדרש אַרום, וואַרט מיט זיין דאַווינען, ביז עס וועט אַ יאָהרצייט זיך טרע־פֿען, וועט ער אַ צעהנטער צום מנין זיין. און טאָמער חאַפּט זיך אַ יונגער בעל בית צום „ברעטיל" צו, איז ער אַ בריה אָנצונעהמען איהם גלייך פֿאַר׳ן קאָלנער און פֿיהרט איהם צום טהיר אַראָפּ. די שטאָדט ציטערט פֿאַר איהם ווי פֿאַר פֿייער. ווער עס טרעפֿט איהם אויף איין זייט גאַס, לויפֿט אויף דער צווייטער זייט; ער איז דער מאַכער ביי דער חברה קדושה, דער חברה־מאַן ביי קמחא דפּסחא, אדער ביי קאַרטאָפֿלעס פֿאַר אָרימע לייט; אַלץ איז זיינס: זיין שטעדטיל, זיין גאַט, זיין בית המדרש, און דאָס „ברעטיל פֿון „עמוד" איז אודאי זיין...

אַ תקיף אין אַ שטעדטיל איז נאָך עפּיס אַ שטיקיל אָנגענומענע זאַך, ווייס איך וואָס? דאָס שטעדטיל האָט זיך זיין „תקיפ׳ל". דאָס שטעד־טיל איז צוגעוועהנט צו איהם, עס האָט זיך דאָס שטעדטיל זיין משוגענעם, זיין „שטאָדט׳ס נאַר", האָט עס זיך אויך זיין שטאָדט׳ס „תקיף", וואָס זאָרגט פֿאַר דאָס שטעדטיל און נעמט זיך אָן פֿאַר אַלע זיינע עולות.

וויל זיך שוין קיינער ניט נעניגען מיט דעם הייפּיל יורען דאָרט, און אלע ציעלען איצט צום גרויסען צוועק, וועלכען עס האָט אַרויסגע־שטעלט דאָס ציוניסטישע פּראָגראַם.

אַלע וואָס זענען געקומען אויף דער פֿערזאמלונג האָבען פֿאַר־אוים געוואוסט, אַז דאָ איז קיין אָ־ט פֿאַר אגיטאַציאָן, דאָ איז נור איין אָרט פֿאַר ערנסטע אַרבייט, וועלכע מוז גלייך איבערגעהן אין לעבען...

און מען מוז זאָגען, אַז ווי די דעלעגאַטען וואָס זענען געקומען פֿון דער פֿרעמד, אַזוי אויך די אָדעסער אַרבייטער האָבען פֿערשטאַנען זייער חוב און זייער ראָלע — און מען האָט פֿאָראויס געקענט זאָ־גען, וואָס פֿאַר אַ כאַראַקטער די אַסיפה וועט טראָגען...

עס זענען דאָ אויך געווען איינינע „גלאַט ריידער", „סתם־מקשנים", וואָס האָבען נעפֿרענט קלאָץ־קשיות אין דער וועלט אַריין — נאָר אַזוינע זענען געווען זעהר, זעהר ווינציג. אָהן זיי קען שוין אַ פנים קיין אסיפה ניט אויסקומען — אָבער דאָס רוב זענען געווען טיכטי־גע, ערנסטע אַרבייטער...

ה' אוסישקין איז אויסגעקליבען געוואָרען אַלס פּרעזידענט פֿון דער אסיפה, ד"ר קלויזנער און סטודענט טריוועס אַלס סעקרעטאַרען, און די אַרבייט האָט זיך אָנגעהויבען.

איינינע פֿון די חברים האָבען אַרויסגערופֿען די פֿראַגע וועגען דער דעלעגאַציע, וואָס איז אויסגעקליבען געוואָרען אויף דער פֿאָריגער אסיפה צו פֿאָהרען קיין פּאַריז בעטען אָדער פֿאָדערן פֿון יק"א, אַז זי זאָל ברייננען צו איין תכלית די קאָלאָניסטען און די אַרבייטער אין אֶרץ־ישׂראל. די חברים האָבען געפֿאָדערט, אַז איצט זאָל די דעלעגאַציע אָבגעבען דין־וחשבון פֿאַר דער אסיפה, און וואָס איז בעשטאַנען זייער אַרבייט און ווען האָט זי אויפֿגעהערט צו עקזיס־טירען?

ה' אוסישקין, איינער פֿון די חברים פֿון דער דעלעגאַציע, האָט אויף זיך גענומען פֿאָרצולעגען דער אסיפה ווי די זאַך איז בעשטאַ־נען, פֿאַר וואָס די דעלעגאַציע האָט ניט געקענט פֿיעל אויפֿטהון נאָר ער האָט דערצעהלט כמעט דאָסזעלבע, וואָס ה' ד"ר צלענאָוו האָט מודיע געווען אין אַלע צייטונגען מיט אַ יאָהר צוריק.

נאָך ויכוחים פֿון פֿערשידענע זייטען ווערט פֿערלאַנגט, אַז די אסיפה זאָל איצט אָבשטעלען, אַז די דעלעגאַציע הערט שוין אויף צו עקזיסטירען. דערויף ענטפֿערט ה' אוסישקין זעהר שאַרף, אַז עס איז איבעריג דעם מת, בשעת ער ליגט שוין אין אָרון, צו זאָגען: הער, פלוני בן פלוני, דו ביזט געשטאָרבען — די דעלעגאַציע איז שוין לאַנג פֿון זיך בטל געוואָ־ען און מען האָט שוין ניט וואָס צו מבטל זיין...

עס ווערט פֿאָרגעשלאַגען, די אסיפה זאָל אויסדריקען איהר בעדויערונג, וואָס די דעלעגאַציע האָט ניט אויסגעפֿאָלגט די אינסטרוק־ציעס, וועלכע די פֿאָ־יגע אסיפה האָט איה־ געגעבען; דאַגעגען ווערט פֿאָרגעשלאָגען, אַז די אסיפה זאָל אויסשפרעכען דער דעלעגאַציע איה־ דאַנק פֿאַר איהר אַרבייט אין פּאַריז. נאָר די אסיפה נעמט אָן איין מיטעלען בעשלוס: די אַלגעמיינע פֿערזאַמלונג אין אָדעס געפֿינט, אַז די דעלעגאַציע האָט שוין געענדיגט איהר אַרבייט — און געהט איבער צו די ווייטערדיגע פֿראַגען.

די פֿראַגע איבער דער דעלעגאַציע האָט זיך פֿערצויגען ביז שפּעט אין דער נאַכט, די חברים פֿון דער אסיפה זענען געווען אלע

די תקיפים אָבער האָבען זיך אין אַ העכערען אָרט אַריינגעכאַפּט, אין העכערע פֿענסטער אין דער ליטעראַטור.

און איהר האָט דאָך געהערט פֿון דעם נָביא.

היילינ איז ער געווען. אָרים, פֿערלאָזט, מיט אַ צובראָכען האַרץ, מיט אַ צובראָכען געמיטה, אָבגעריסען, אָבגעשליסען, אַליין וואַנדעלט ער אויף די וועגען, וואַנדעלט ער אין די גאַסען פֿון ירושלים און שרייט:

עם כְּבֵד עָוֹן!

און עס געפֿינט זיך אַ גוטער ברודער, וואָס איז איהם מכבד מיט אַ שפּיי אין פּנים, און „משוגע" רופֿט מען איהם.

און דער נביא בלאָזט מיט דעם שופר פֿון זיין נביאות.

און געחלומט האָב איך אין מיין יוגענד פֿון אַ ליטעראַטור, וואָס איהרע שרייבערס זענען — נביאים, צובראָכענע געמיטהער, צובראָכענע הערצער און אָנגעזאַפּט מיט רוח הקודש.

און געחלומט האָב איך אין מיין יוגענד פֿון אַ ליטעראַטור, וואָס זאָל זיין אַ עיר מִקְלָט פֿאַר אַלע אומגליקליכע, וואָס אין איהר זאָל זיך געפֿינען טרייסט פֿאַר דעם געדריקטען, געזונגען זאָל דאָ ווערען דאָס ליעד פֿון דעם צובראָכענעם, אין איהר זאָל זיך געפֿינען מוטערליכע רחמנות פֿאַר דעם ליידענדען, רחמנות פֿאַר דעם רָשָׁע.

און געחלומט האָב איך אין מיין יוגענד פֿון אַ ליטעראַטור, וואָס זאָל זיין העכער פֿון הימעל, ריינער פֿון דער זון, הייליגער פֿון דער שכינה, דאָרט זאָלען רוהען די נשמות, וואָס זענען מסוגל צו דעם, אַ שטילער טרויריגער נגון וואָס גיסט זיך פֿאַר זיך, און עס קומט דאָס ליעד אין דעם מענשענס האַרץ, רייניגט עס, הייליגט עס, און עס גיסט זיך דאָס ליעד און געהט ווייטער איבער בערג און טהאָלען, איבער פֿעלדער און וועלדער, און וואו עס קומט, וואַשט עס אָב טרעהרען, פֿערלייכטערט עס הערצער, שטאַרקט עס געמיטהערן, און מאַכט גלייך דעם רשע מיט'ן צדיק, דעם אונגליקליכען מיט'ן גליקליכען.

פֿון אַ ליטעראַטור — האָב איך געחלומט, — וואָס איהרע שרייבער זענען כֹּהֲנִים און איהר מִזְבֵּחַ איז גערעכטיגקייט.

נאָר פֿון דעם אייזע, וואָס האָט פֿאַר אַ אַקער געדינט, האָט דער רוצח אַ שווערד אויסגעהאַקט...

און זיי האָבען זיך די „תקיפים" אין דער ליטעראַטור אַריינגעכאַפּט, און דאָרט, וואו דער אומגליקליכער דאַרף טרייסט געפֿינען, געפֿינט ער שפּאָט און געלעכטער, אַנשטאָט ריינקייט און הייליגקייט, ווערט איהר איי־געגליעבע געפֿינען, שטעכווערטליך פֿאַר שונאים...

וואָס פֿאַר אַ צוטרוי קען אַ פֿאָלק צו אַזעלכע נביאים האָבען?

און דאָך שלינגט דאָס פֿאָלק די ווערטער פֿון די „פֿאַלשע נביאים" און וואַשט זיך דאָס פּנים מיט זייער בלאָטע און שמוץ...

עס איז קיין וואונדער: די אומגליקליכע האָבען אַזוי פֿיעל, אַזוי פֿיעל איבער די קליינע אותיות געליטען, דעריבער זענען די קליינע אותיות ביי זיי אַזוי טהייער, דעריבער שעצען זיי די קליינע אותיות אַזוי זעהר...

און ווער עס מיינט אמת, ווייסען זיי נישט, וואָרום די ריכטיגע נביאים און די פֿאַלשע נביאים שטעהען אַלץ אַלץ אויף איין „יאַטקע קלאָץ" און דרש'נען...

און די „סגולה" צו פּריווען צווישען פֿאַלש און רעכט פֿערמאָגט נור איינער צווישען טויזענד...

וואַרשא.

שלום אַש.

מיעד און דאך האט מען די זיצונג ווידער געעפענט און מען איז איבערגעגאנגען צום דין־וחשבון פון קאמיטעט.

ה' דרויאן, דער בוכהאלטער פון קאמיטעט, האט פארגעלייענט דעם דין־וחשבון מיט איינינע בעמערקונגען. און דאן האבען זיך אנגעהויבען די ויכוחים איבער דעם חשבון.

דער חשבון זעלבסט, ד. ה. דער חשבון פון דעם געלד, איז שוין פון פ־יהער אלעמען געווען בעקאנט דורך די צייטונגען, און אויף איהם האט מען זיך ווענינ אבגעשטעלט. פיעל רעדנער האבען אונטערגעווארפען דעם קאמיטעט אונטער א שארפע קריטיק פאר זיין שוואכע ארבייט: חברים ווערען ווינציגער, אין אדעס איז זייער צאהל גאר נידריג געפאלען, דער קאמיטעט טהוט גאר נישט צו פערמעהרען זיינע סומען און נאך פיעל טענות...

פון די ויכוחים האט זיך אליץ מעהר ארויסגעוויזען, אז מיר האבען איצט צו טהון ניט מיט צוויי פארטייען: ציוניסטען און חובבי־ציון, נאר ביידע האבען זיך צוזאמענגענאסען. אויף דער אדעסער חברה האבען אלע געקוקט ווי אויף א טהייל פון דעם גרויסען ציוניסטישען פראגראם. נאר אויף אזא טהייל, וועלכער מוז געהן זיין וועג, פעסט האלטענדיג זיך ביי זיינע תקנות.

איינינע רעזאלוציאנען וועגען דער ווייטערדינער ארבייט פון קאמיטעט האבען דאס אויסגעשפראכען זעהר דייטליך.—

די אלגעמיינע פערזאמלונג האט אוי־ך אויסגעשפראכען איהר וואונש, אז דער קאמיטעט זאל מעהר אכטונג געבען דערויף, זיינע סומען זאלען וואקסען, ער זאל שיקען אגיטאטארען, וועלכע זאלען דערוועקען ווידער דאס אינטערעס צו דער חברה. וועגען דער ארבייט אין אדעס איז אנגענומען געווארען א בעזונדער רעזאלוציאן: די אלגעמיינע פערזאמלונג שפרעכט אויס איהר בעדויערונג אויף דעם פאקט, וואס די סומען, וועלכע קומען אן אין דער חברה פון אדעס און אנדערע שטעדט, ווערען קלענער פון יאהר צו יאהר, און שלאגט פאר דעם קאמיטעט ערנסט פערנעהמען זיך מיט דער פראגע, ווי צו פערגרעסערן די הכנסות פון דער חברה. דערצו געפינט די אסיפה פאר נויטהיג צו בעשאפען איין בעזונדער קאמיסיע. אלס מיטעל פאר די קאמיסיע ווערען פארגעשלאגען: א) ארומפאהרען איבער די שטעדט; ב) א שטארקע אגיטאציע דורך רעדנער און דורך צייטונגען; ג) די איינארדנונג פון אווענדען און פארשטעלונגען.

מיט לעבהאפטען בייפאל זענען אנגענומען געווארען די רעזאלוציאנען, וועלכע ווייזען דייטליך, אז די חובבי ציון מיט די ציוניסטען גיסען זיך צוזאמען, און אז דער קאמיטעט מוז שטארקער ארבייטען, כדי צו צוציהען צו זיך נייע כחות. עס האט זיך געפיהלט, אז עס הויבט זיך אן איין נייע צייט אין דער ארבייט פון דער חברה. נאך מיט אנדערהאלבען יאהר צוריק איז דער פערסאנאל פון קאמיטעט עפיס געשטאנען ווי געגען דער גאנצער אסיפה, היינט איז ער ווי געגאנגען מיט אלעמען, עפיס האט זיך געפיהלט פרייהייט, מוטה, דארט וואו מיר האבען גאר ניט ערווארטעט, און דאס האט אונז געגעבען דאס רעכט צו האפען, אז די אלע רעזאלוציאנען וועלען ניט בלייבען נור אויפ'ן פאפיער, נאר זיי וועלען איבערגעהן אין לעבען אויך...

נאך דער פראגע וועגען דער ווייטערדיגער ארבייט פון קאמיטעט האט ה. עטינגער געזאלט לייענען זיין רעפעראט איבער ארץ יישראל און די דארטיגע קאלאניעס, נאר פיעל אדעסער חברים, וועלכע האבען ניט געקענט נעהמען קיין טהייל אין דער אסיפה ביי טאג, האבען געבעטען, מען זאל אבלעגען דאס לעזען פון ה. עטינגערס רעפעראט אויפ'ן אווענד און דאס איז אויך אנגענומען געווארען. אנשטאט ה· עטינגערן איז ארויסגעטראטען ה. דיזענהאף מיט זיין רעפעראט ·איבער די טהעטיגקייט צו צוציהען פריוואטקאפיטאלען אין ארץ ישראל אויף צו קויפען ערד׳.

ה. דיזענהאף איז איבערהויפט ניט קיין מענש פון רעדען, דאס איז איין מענש פון ארבייט, איין ערנסטער, טיכטיגער ארבייטער, ווי אין קאמיטעט אזוי אויך אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציאן. ער האט גערעדט קורץ און שארף: וואס מעהר ערד מיר האבען אין ארץ ישראל, זענען מיר אליץ נעהנטער צו אונזער ציעל, קויפען לאנד וואס מעהר — דאס איז אונזער הייליגסטער חוב איצט, דען דאס לאנד געהט אליץ מעהר און מעהר איבער אין פרעמדע הענד.ווארטען ביז דער נאציאנאל־פאנד וועט זיין בכח אבקויפען גאניץ א־ץ ישראל, דאס איז צו לאנג, און ווער ווייסט, צי וועלען מיר שוין דאן קריגען וואס צו קויפען; דער נאציאנאל־פאנד מוז זיך קלייבען און דארף זיך קלייבען, נאר דערוייל טארען מיר אויך ניט שווייגען, מיר מוזען צוציהען צו אונזער ארבייט אזעלכע קאפיטאליסטען, וואס וועלען זייערע שפארונגען אריינלעגען אין קויפען לאנד אין ארץ ישראל. דאס מוזען זיין מענשען, וועלכע זאלען איינוויילינען איצט נישט צו פאהרען אהין, דען איצט איז גאר קיין צייט פאר קאלאניזאציאן. זיי לעגען נור איין זייער קאפיטאל, בעקומען זייער שטיק לאנד און האבען דאס רעכט איהם צו פערדינגען די קאלאניסטען אדער די ארבייטער. זיי האבען דאס רעכט דערנאך אויך צו פערקויפען זייער חלק, נאר צוריק אין דער חברה, וואס וועט געגרינדעט ווערען דערצו. ה. דיזענהאף רעכענט, אז חוץ דעם גרויסען צוועק פון גאולת הארץ, וועט דאס נאך זיין איין גוטער מסחר אויך: דער פרייז פון לאנד וועט זיך הויבען אין ארץ ישראל ווי מיר האבען שוין געזעהן ניט איין מאל, נאר איצט קען מען בילינ קויפען און א סך קויפען... ער שלאגט פאר דעריבער, אז די אסיפה זאל גרינדען אזא ארגאניזאציע, וואס זאל זיך פערנעהמען מיט קלייבען אזעלכע בעלנים אויף לאנד קויפען.

דער פארשלאג ווערט אויסגעהערט, ווי מען זאגט, מיט אפענע אויערען. דער געדאנק איינצוקויפען וואס מעהר לאנד אין ארץ ישראל דרימעלט, ווי עס שיינט, יעדערן אין מוח... וויפיעל רעדנער עס האבען ניט גערעדט, האבען אלע גערעדט דערפאר; מען האט זיך נור אבגעשטעלט אויף איינצעלהייטען. איין גרויסען רושם האבען אויף אלעמען געמאכט די ווערטער פון ה. אייזענשטאדט, וועלכער איז זעכצעהן יאהר אבגעוועזען אין ארץ ישראל און ערשט ניט לאנג געקומען פון דארט.

ער האט כמעט מיט טרעהרען און אפשר אויך מיט בלוט פון הארצען דערצעהלט, ווי נאנצע שטיקער לאנד, וועלכע זענען אונז אזוי נויטהיג, געהען איבער אין די הענד פון דייטשען, פראנצויזען, די אייראפעער נעהמען ארום די יודישע קאלאניען פון אלע זייטען ווי איין קייט... כל זמן דאס לאנד איז ביי די אראבער אין די הענד, קענען מיר האפען, אז עס וועט זיין אונזערע, אבער פון די אייראפעאישע הענד גאט ווייס ווען מיר קענען עס אבנעהמען. דער נאציאנאל־פאנד קלייבט זיך לאנגזאם און דא מוזען מיר איילען, מיר מוזען זעהן צו צוציהען יעדען גראשען, זאל ער זיין פריוואט אדער ניט פריוואט, נאר זאל ער זיין איין יודישער, דאס לאנד זאל זיין אין יודישע הענד...

די רעזאלוציאנען וועגען דער גרינדונג פון א חברה, וועלכע זאל זיך פערנעהמען מיט גאולת הארץ ווערען אנגענומען מיט התלהבות...

די רעזאלוציאנען זענען פאלגענדע:

א) די אסיפה קלייבט אויס איין קאמיסיאן פון פינף, זעקס מיטגלידער, וועלכע מוז זיך פערנעהמען מיט דער פראגע, ווי צו צוציהען פריוואטקאפיטאלען אין ארץ ישראל און איבערהויפּט פערנעהמען זיך מיט דער פיהרונג פון דער זאך.

ב) די וואס ווילען איינווילינען אריינצולעגען זייערע שפּארונגען אין לאנד אין ארץ ישראל מיט דעם תנאי איצט ניט צו קאלאניזירען זייער לאנד, מוזען זיך ווענדען צו דער קאמיסיאן און זייער געלד אריינטראגען אין דער יודישער קאלאניאלבאנק אין לאנדאן אויף דעם נאמען פון איינינע פון די מיטגלידער פון דער קאמיסיאן.

ג) ווען די קאמיסיאן וועט געפינען די סומע פאר פול און וועט רעכנען פאר מעגליך, צו צוטרעטען צום קויפען, מוז זי צוזאמענרופען פריהער די אלע מענשען, וועלכע האבען אריינגעטראגען זייער קאפיטאל און דאן ערשט טהון ווי עס וועט בעשלאסען ווערען אויף דער פערזאמלונג.

ד) דער אדעסער קאמיטעט, אלס זאלכער, קען קיין אנטהייל ניט נעהמען אין דער נייער ארגאניזאציע, כדי די וואס ווילען קויפען לאנד, זאלען ניט האבען דערנאך קיין שום טענות צו איהם, און זאלען פאראויס ויסען, אז פון דער זייט פון קאמיטעט, קענען זיי ניט האפען אויף קיין שום שטיצע...

(ענדע קומט)

פון יודישען פאמיליען־לעבען.

II.

דורכשניטליך, איז דער יודישער משכיל א מין רוחניות. אנדערש אויסגעדריקט: א שטיק בטלן. ערצויגען אויף שימעל און שטויב פון אלטע און נייע ביכער, ק א פ י ע ן פון לעבען, קען ער ביז שפעט דאס לעבען גופא ניט. געוואקסען אין קלויז, ישיבה אדער חסידישען לעבען צווישען ש א ט ע נ ס פון מענשען, קען ער קיין מענשען ניט. ס׳רוב לעבט ער אין הימעל געהענדיג אויף דער ערד, חלומ׳ט וואכענדיג און איז וואך חלומ׳נדיג. פ ר א ס ט ע אינטערעסען ליגען איהם אין דער לינקער פאה. לעבען נור מיט זיך, פאר זיך, איז איהם צו ווענינ. די אייגענע קעשענע, גלויבט ער, איז נאך ניט דער מענש.

אביסיל אידעאליזם און אביסיל פאנטאזיע איז דער אינהאלט פון זיין גייסט. דערמיט לעבט ער, נעהרט ער זיך, מיט אלעם איבריגען, נוי־טהיגען אין לעבען. פערנעמט ער זיך ווי א גולם — זיין גייסט ליגט ניט דערין.

ווייט פון מענשען, איז איהם יעדע אויפמערקזאמקייט פון א זייטיגען מענשען טייער, ער זעהט אין איהר מעהר ווי ס׳איז. די קלענסטע געפעליגקייט מאכט איהם אמאל דאנקבאר אויף אייביג. ווייט פון דער פרויען־וועלט איז די פרוי פאר איהם א אידעאל, נאך העכער. אין א קוק פון א מיידיל אין זיין זייט זעהט ער וועניגסטענס „ליעבע״. ער קוקט אויף איהר אויך ניט אנדערש ווי מיט „ליעבע־פאלע״ בליקען. יעדער איינציגער פון זיי, אהן א שום חלוק, איז ער גרייט צו טראגען זיי פול הארץ אנטקעגען — וואלט ער נור געוואוסט, זי וועט עס אננעהמען. ער גלויבט באמת, אז אזוי ר י י ן צו ליעבען, אזוי טריי צו זיין, ווי ע ר, איז קיינער ניט אימשטאנד; אזוי געליעבט צו זיין, ווי ער, איז קיינער ניט ווערטה. ער טראגט אוצרות אין הארצען! ע ר קען א ווייב גליקליך מאכען. איז זי איהם ניט גלייך, איז זי מסוגל איהם גלייך צו ווערען, ער וועט זי „אויסבילדען״ אויף זיין שטייגער, ער וועט איהר „עפענען די אויגען״. אלענפאלס גלויבט ער, אז דער חלוק צווישען איהם מיט איהר וועט איהם קיינמאל ניט שטערען זי צו ליעבען, מיט איהר גליקליך צו לעבען. א ווארט איז א ווארט. אדרבא, דער שכל איז מחיב, אז וואס ווייטער, וועט זיין בעסער; מיט׳ן צוזאמען לעבען וואקסט די ליעבע.

חתונה געהאט.

ס׳הויבט זיך אן דאס גליקליכע לעבען. ס׳הויבט זיך אן דאס „אויסבילדען״... א קורצע צייט און... ער ניכטערט זיך אויס. אנשטאט א י ה ר די אויגען צו עפענען, עפענט ע ר די אויגען. ער זעהט, אז דאס „בילדען״ קריכט ניט אין קאפ — און עס קריכט כמעט קיינמאל ניט. ס׳איז א בעוואוסטער כלל: א אמת געבילדעטע מיידיל נעמט זעלטען א היימיש געבאקענעם משכיל. זיינע „אוצרות״ האבען ביי איהר א ווערטה פון צובראכענע שערבליך. זיינע „הייליגע״ אינטערעסען זענען ביי איהר פוסטע זאכען... ער, א משכיל, ניט פרום, זי א פראסט ווייביל — וויל ניט זיין „קלוגער פון דער גאנצער וועלט״. עס קומט איהם ארויף א הרהור פון גט — ער פערטרייבט איהם. עס קומט צו קליינע און גרעסערע סצענעס. קומט ער, למשל, שפעט פון א ציוניסטישער אסיפה — וועלכער יודישער משכיל איז עס ניט קיין ציוניסט? — אדער ער געהט צו אספות אפט, איז „הימעל עפען זיך״. „זאלען אנדערע אראבברענגען משיח׳ן, דו ביסט נאך אליין ניט פערזארגט״ — טענה׳ט זי. זי הויבט זיך אן צו בעקלאגען אויף זיינע בטלנות, ער „טויג ניט א קאץ אנ׳עק צו פערבינדען״. און שטעקען נאך שווער און שווינער זייערע נעזער אריין אין פאר פאלקס לעבען, איז די מאס פערפולט. זיינע הימלען ווערען פערשפיגען, זיינע אידעאלען געטרעטען מיט די פיס. ער ווערט צובראכען, צוריסען, די לופט ווערט איהם ענג. א וויי[כ]ער מענש, א שמאטע ווי ער איז, האלט ער זיך מעהר אדער וועניגער אויפ׳ן וואסער: ס׳וועגדט זיך, ווי שטארק דער שטורם איז ארום איהם. ער דרעהט זיך, ראנגעלט זיך, גיט זיך אונטער, הויבט אן צו זינקען. ע ר ווערט א צוקוועטשטער ווארעם, זיינע חלומות זייפענבלאזען.

איצט זעהט ער, אז די חופה־שטאנגען זענען געוועזן די בייציטיגע מצבות אויף די קברים פון זיינע שפעטער בעגראבענע אידעאלען; אז אין „הרי את מקודשת״ — האט געקלונגען זיין „קדיש נאך זיי״...

ער פערגעסט זיך, געוועהנט זיך, לעבט ווי גאט האט געבאטען.

אדער פערקעהרט. ער איז אנ׳עקשן, א ביטערער יונג. גענאגט איז געזאגט. ער מ ו ז זי מאכען פאר א מענשען, מעג זיך זיין וואס עס וויל. שטאפּט ער איהר „בילדונג״, ווי א גאנז גערשטען. פערדרייעט זי נישט — איז נישט, ער בלייבט זיך ביי זיינעם, טהוט זיך זיינס. איז ניט מיט גוטען, איז מיט בייזען, — בילדעט ער זי אויף פעטער דעם גרויסענס אופן: ר י י ס ט איהר אראב דעם פארוק, זי מ ו ז מיט די איינענע האר געהן, לאזט זי ניט היטען איה׳רע ווייבערשע מצוות; מאכט חוזק פון איהרע הייליג ספרים, טרעט מיט די פיס, וואס איהר איז טייער, לאכט דערפון, אין וואס זי גלויבט, מיט וואס זי לעבט... איהר גאט פערברענט ער און צובלאזט זיין אש... זי פיהלט, אז זי פערזינדיגט די נשמה, זי ציטערט פאר׳ן גיהנם, פיהלט זיך, ווי אין א אייביגער תפיסה, ביי א גזלן אין די הענד. אפט טרעפט מען זי בעוואשען מיט טרעהרען, אויך ז י י בעהאלט זי פון מאן... איז זי אויך אנ׳עקשן — און דאס איז זי ס׳רוב, סיידען וואו זי איז סתם א בהמה, די אמונה, איז איהר אויך ניט ערנסט — ווערען סקאנדאלען איבער סקאנדאלען. ס׳פלאטצען די טעלער, ס׳פלאמען די באקען, פונקען פליהען פון די אויגען, מען איז

וואכען־ווייז ברוגז און... מען לעבט, מען האט קינדער, מען פיהרט א פאמיליענלעבען.

אנ׳אנדער אופן. ס׳נעהט איהם וואהל ווי די וועלט. קיין שווער און שווינער שטערען נימ. דאס ווייב האט איהם ליעב — ער איז א פערדינער. געהט ניט דאס פארגענומענע „אויסבילדען", מאכט ער עס אוועק מיט׳ן האנד. לאזט עס געהן ווי עס געהט. ער האט די לאנג געוואונשטע רוהע. ער בילדעט זיך, ער לערנט, ער געהט פארווערטס. זיין וועלט שיידעט זיך — אונבעמערקט פון איהרער. ער לעבט זיך אין זיין וועלט, מיט זיינע אינטערעסען, פאר זיך. די שטוב אינטערעסירט איהם ניט, נעהט איהם ניט אן, ס׳איז איהם פרעמד. „ווי א שטילע טויב — קוויקט זיך דאס ווייב — איז ער אין שטוב". זי האט די גאנצע דעה! ווייבער בענטשען זיך מיט אזא „גוט־לעבען". אין שטוב ווערט וואס ווייטער אלץ שטילער. דאס לעבען מיט איהר ווערט שכנה׳ש. פון וואס צו רעדען צווישען זיך, ווערט אלץ ווייניגער; ווי צוויי פרעמדע זענען זיי איינער דעם אנדערען. ס׳הויבט איהם אן ווערען ענג, דושנע, אונמורטהיג. דאס ארומיגע לעבען, וואס איז איהם ווייט און פרעמד, הויבט איהם אן דריקען, ווערט איהם צו לאסט. ער געהט אום אין שטוב, ווי אויף א בית־עולם, פאר איהם זענען נור טויטע ארום. ער בעקומט דארשט צו פרישער לופט, בענקען נאך לעבעדיגע מענשען; דאן הויבט ער זיך אן פיהלען ווי צונעשמידט, צוגעבונדען צו א בהמה בצורת מענש. אין ס׳נעהט איהם איבער די גאל. איהר אומגעהן ארום איהם ליידט ער ניט, רייצט איהם, איז איהם צווידער. ביים עסען און טרינקען אינאיינעם זיצט ער, ווי אויף הייסע קוילען — א מינוט א יאהר! פיהרט ער זי שפאצירען, געהט ער ווי געפיהרט אויף א קייט, ס׳ווילט זיך איהם אלע מינוט אויסרייסען און אנטלויפען וואוהין די אויגען ווילען איהם טראגען. יעדעס מאל אריינגעהן אין שטוב שרעקט איהם, ווי אין א טורמע וואלט ער געהן. דא איז ער עלענד, איינזאם, אין א פרעמדער וועלט צווישען פרעמדע, ווילדע מענשען. מעהר צער, זי פערשטעהט אפילו ניט, אז נור זיין שאטען איז מיט איהר, ער אליין נישט. דאס צוזאמען׳ זיין... פלאנצט איהם איין האס צו איהר, עקעל און ווידערווילען. ער פיהלט זיך טמא. אומריין, זינדיג — חאטש דער רב זאגט אז ער מעג... ער ליידט מאראליש, ער פיהלט זיך זיטליך נעפאלען...

ערשט יעצט דערזעהט ער, ווי טיעף די בלאטע איז, אין וועלכער ער זינקט. ער זעהט זיך פערדרעהט אין א שווער׳ען נעטץ פון ליגען, שווינדעל און אבנארעכטס. ער האנדעלט נעגען זיין געוויסען. ער לאזט אנדערע זיין נענארט אין איהם. מען קוקט אויף איהם ווי אויף א גוטען מלאך, און שדים טאנצען ביי איהם אין הארצען. פאר יענעם איז ער א מין גן־עדן, בעת אין איהם ברענט א גיהנם, פול שנאה, אכניינונג און ווילען צור פרייהייט... זיין צוויי־פנים׳דינקייט פערפאלגט איהם.

רעדען אדער שוויינען? רעדען — און ערקלערען קלאר און עהרליך, אז נור א מאסקע טראגט ער אויף זיך, אז דאס וואו זי מיינט, ס׳איז א קוואל פון ליעבע, קוועלט די טיעפסטע שנאה; דארט וואו זי זעהט זיך מיט איהם פעראייניגט, איז דער טיעפסטער תהום צווישען זיי, אז בשעת זי טראכט פון „עלטערן זיך" מיט איהם טראכט ער ווי „פטור" צו ווערען פון איהר... אדער שוויינען — דערשטיקען דעם אמת אין זיך, שפיעלען די צוויי פנים׳דיגע פאלשע ראלע ווייטער, טראגען די מאסקע אויפ׳ן פנים און די שטיינער אין הארצען, ווייטער קלעטערן אויף די שווינדעל־טרעפ ווי ביז אהער, טיעפער זיך בעגראבען אין היימישען בית־עולם, אויסמישען די נשמה אין בלאטע, אז קיין ריין פינטעלע זאל פון איהר ניט בלייבען, — כדי וואס? — כדי איהר לעבען ניט צושטערען?...

אלע שטעלען זיך די פראגע, אבער ניט אלע פערענטפערן זי גלייך. מעהרערע שוויינען. דער פערקנעכטעטער ארעם־בחור האט ניט קיין מוטה די מאסקע אראבצורייסען. ער האט מורא אנצוהויבען אזא שווערע מלחמה. ער איז א גבור אויף ליידען און שוויינען — דאס טהוט ער. ער הילט איין די שנאה אין קדושה — רעדט זיך איין: ער האט ניט קיין רעכט זי מקריב צו זיין, כדי זיך צו ראטעווען. דער ישר איז: ער זאל צייט לעבען זיך קוועלען, אבי ניט מצער זיין...

האט איהר א קדוש! קריכט ער טאקע, נאך א לאנג יאהריגען אינוועניגסטען שטרייט, צוריק אין דער פינסטערער נארע אריין, מאכט זיך דא בעקוועם, ליגט זיך שטילערהייט. דער לעבעדיג בעגראבענער האט זיך נור אויפגעהויבען פון קבר, אנגעהויבען אראבווארפען פון זיך די שמוציגע פערפוילטע תכריכים, האט זיך פאר זיך אליין דערשראקען און צוריק זיך אין קבר אראבגעלאזט... איצט איז ער שוין אנ׳אמת׳ער מת, ווערעם עסען איהם. ער מאכט זיך ניט וויסענדיג, ריהרט זיך נישט פון ארט.

מעהר עהרליכע קענען דאך די מאסקע מעהר ניט טראגען. זיי ערלויבען זיך צו רעדען. האט ער זיך געמאכט מוטה — ערקלערט ער איהר, אז ער איז פון די אמאליגע ראמען אויסגעוואקסען. ער איז אנ׳אנדערער, ניט דער וואס געוועז. זיין לעבען מיט איהר בעפרידיגט איהם ניט, קען איהם ניט בעפרידיגען. זייערע וועגען שיידען זיך ווי זייערע אינטערעסען, זייערע וועלטען זענען פערשירען. ער דערצעהלט איהר, אז ער האט נור א פאלשע ראלע געשפיעלט, אז ער ליעבט זי ניט, קען זי ניט ליעבען... שטורם און דראנג, שוועבעל און פעך, קללות און חרמות איז איהר תשובה אויף זיינע רייד. ער ווערט אבהענדיג, ער בלייבט נור ביים רעדען, בלייבט ביים לעבען פון מהלוקת. דאס איינמאל אנגעצונדענע פייער הערט ניט אויף צו צאנקען. באלד ווערט עס קלענער, באלד גרעסער, אט ווערט עס פערלאשען, אט פלאקערט עס ווידער אויף. זיין גיהנם און איהר גיהנם מישען זיך צונויף. קולות געהען פון שטוב ביז צום זיבעטען הימעל. אזוי עלטערט מען זיך. מען פטר׳ט אב דאס לעבען...

נור געצעהלטע מענשען בלייבען ניט אינטערעסירט. דעם אמת׳ן מענשען איז עס מיט׳ן אמת ערנסט. קוים האט ער אבגעריסען די מאסקע, אויפגעהויבען דעם קאפ, אויסגעגלייכט דעם רוקען און די לאסט האט אנגעהויבען זיך אראבצוגליטשען, בויגט ער זיך מעהר ניט, מעג זיין וואס עס וויל. זיין בעשלוס — דעם געוויסען צו בעפרייען בעפרידיגט איהם שוין, פערשפארט איהם דעם וועג אויף צוריק. ער פיהרט דאס איינמאל אנגעהויבענע ביז צום סוף. קוים האט ער ערקלערט דאס אינאיינעם לעבען פאר אונמעגליך — טראגט ער רוהיג אריבער די פינסטערע חמארע, וואס ריקט זיך אן אויף איהם, די דונערן און דער שטורם, וואס גיסען זיך אויף זיין קאפ. ער הערט דעם אמת, פאלגט זיין עצה. קוקט נור אין זיך, ניט אויף אויסען. וואס שטארקער דער קאמפף איז, האט ער אלץ מעהר מוטה צום קעמפפען. דער קאמפף פאר א לעבען פון אמת רייניגט דאס הארץ, ערהייבט דעם גייסט. ער איז זיטליך פריי, נאך איידער דאס שטריימעל האט איהם די הענד אויפגעבונדען.

און דאך! וואס זאגט די „וועלט", וועלכע שטאלצירט מיט דער פיינקייט פון יודישען פאמיליען־לעבען, אויף די דרייערליי משכילים? — וועמען שענקט זי מעהר סימפאטיע?

וואס מעהר ליגען, מעהר סימפּאַטיע. דער שווייגער איז דער „פיינער מענש", דער ריידער — פערדארבען, דער וואס בלייבט ניט נור ביים רעדען — אַנ'אויסוואורף; אַזוי זאָגט די „וועלט"...

קיין וואונדער. רעדט מען סתם פון דער „וועלט", מיינט מען דעם בנעימות־דיגען „בעל־הבית", וואס פיהרט זיך שטיל זיין גרוי וואכענדיג לעבען; מיינט מען דעם „מענש" אָהן אַ האַרץ, וועלכער לעבט ניט ווי ער וויל, נאָר ווי גאָט און לייט האָבען געבאָטען... אונטען אַ בלוטיגע וואונד, אויבען אַ פּלאַסטער — דאָס איז בכלל דאָס יודישע לעבען, דאָס איז ס'רוב יודישע פאַמיליענלעבענס. „קנייפּ די באַקען, אַבי די פאַרב זאָל שטעהן; נור שטיל, נור ניט שטערען די עפענטליכע רוהע. עהרליך אויסזעהען איז ביי אַ יודען אַ בעל־הבית תמיד חשוב'ער איידער עהרליך זיין". מעהר ווי אויסווענינסטע פיינקייט ליידט ער איבערהויפּט ניט; זיין עהרליך, גאַנץ. „זיין זיך איז איהם איבערהויפּט אַ בטלנישער גאַנג. „חאַטאַ פּאַקרישקאַ — דאָרט פּלאָג זיך, וויפיעל דו ווילסט, נאָר ניט קיין לייטישע געלעכטער.

רוהיג קוקט די „וועלט" אויף די הונדערטע מענער, אין וועלכענס הערצער ס'פליסט פערגיפטעטעס בלוט, וועמעס קעפּ זענען פול מיט פאַלשע געדאַנקען: וואָס מען פיהלט זאָגט מען ניט; וואָס מען זאָגט פיהלט מען נים... קאַלטבלוטיג זעהט זי ווי הונדערטער מענער זענען פערדרעהט אין אַ נעץ פון טרפה־פאָדעס, מען שפּינט זי און וועבט זיך צייט לעבען, און אַ גוטע מינע מאַכט מען, אַ גוט פּנים כלומר'שט ווייזט מען... און וויל איינער אבהאַקען די פערפּלאָנטעטע פאָדעס, צוברעכען דעם וועב־שטוהל, אויפהערען ציהען דאָס געוועב — שטעלט די „וועלט" אוים מויל און אויערען; די צייהנער קריצען, און די הענד באַלען זיך צונויף...

די „וועלט" האָט אבשוי פאַר'ן סוף פון ביטערען לעבען מיט ביטערניש אָהן אַ סוף...

האָבען מיר זיך מיט וואָס צו בעריהמען?

א. בן־זאב.

פּאָליטישע איבערזיכט

די שולען אין פראנקרייך — דער פארלאמענט אין עסטרייך — דער דייטשער פארלאמענט — שטיצע פאר די בורען.

דאָס גליק, וואָס דער פראַנצויזישער מיניסטער־פּרעזידענט האָט געפונען אין זיין מלחמה מיט די גלחים און זייערע שולען, טרייבט איהם נאָך יעדען נצחון צו נייע בעמיהונגען, דורך וועלכע ער וויל וואָס ווייטער אַליץ מעהר אבשוואַכען זייער קראַפט. דער גרעסטער כלי זין וואָס איז ביז איצט געווען ביי די גלחים אין די הענד, זענען געווען די שולען. נאָך די פראַנצויזישע געזעצען האָט ביז איצט יעדער, וואָס האָט נור געהאַט געענדיגט אַ גימנאַזיום, געמאָגט עפענען ניט נור נידריגע שולען פאַר קליינע קינדער, נאָר אויך מיטעלע שולען: גימנאַזיעס, רעאַל־שולען, טעכנישע שולען. די השגחה פון דער רעגירונג אויף די שולען איז געווען קליין, דאָס רעכט פון לערנען און עפענען שולען איז געווען אין פראַנקרייך פריי. עס האָט זיך אַבער ארויסגעשטעלט, אַז בעת די רעגירונג האָט ארויסגעלאָזען די שולען פון איהרע הענד, האָבען זיך געפונען איבער זיי גאַנץ אַנדערע בעלי בתים, וועלכע זענען געווען גוט אָרגאַניזירט. דאָס זענען געווען די גלחישע חברות, וועלכע זענען געגאַנגען מיט אַ קלאָרען ציעל: צו ערציהען דעם יונגען דור אין דעם פינסטערען גייסט פון די ענגע קלויסטערס און אין שנאה צו דער איצטיגער פראַנצויזישער רעגירונג. וואַלדעק־רוסאָ און קאָמב האָבען נאָך לאַנגע מלחמות צובראָכען די מאַכט פון די גלחישע חברות. זייערע שולען זענען פערמאַכט געוואָרען און די חברות זענען געשטעלט געוואָרען אונטער דער השגחה פון דער רעגירונג. דאָס איז אַבער נאָך ווייניג. די גלחים קענען ווידער אויפהויבען דעם קאָפּ און קענען צוריק בעקומען די קראַפט, וועלכע מען האָט איצט אַרויסגעריסען פון זיי. דאָס מיניסטעריום מוז דעריבער געהן ווייטער און זוכען מיטלען, ווי זיך צו פערוואָרענען געגען די מעגליכקייט, אַז די גלחים זאָלען ווי עס איז ניט ווידער אַריינקריגען די שולען אין זייערע הענד. בלייבט ווייטער דאָס אַלטע געזעץ, אַז שולען מעג יעדער עפענען אין פראַנקרייך, וועלען די גלחים געפינען אונטערגעשטעלטע מענשען („שטרוי־מענשען"), וועלכע וועלען גערעכענט ווערען פאַר די בעלי בתים פון די שולען, בעת אין אמת'ן וועלען זיי נאָר שטעהן אונטער דער השגחה פון די קאַטוילישע חברות. כדי זיך אויסצוהיטען פון אַזאַ מעגליכקייט, האָט איצט דער מיניסטער פון פאָלקסבילדונג פאָרגעלעגט דעם פּאַרלאַמענט אַ נייעם געזעץ וועגען שולען. לויט דעם דאָזיגען פּראָיעקט ווערט געפאָדערט פון יעדערען וואָס וויל עפענען אָדער וואָס וויל זיין אַ לעהרער אין אַ מיטלערע שולע, אַ דיפּלאָם פון אַ אוניווערזיטעט. חוץ דעם ווערט נאָך פון יעדערען פון זיי פערלאַנגט אַ בעזונדער עקזאַמען אין פּעדאַגאָגיק. פון די דירעקטאָרען ווערט פערלאַנגט אַ חתימה, אַז זיי געהערען ניט צו פערבאָטענע גלחישע חברות. אַלע פּריוואַטע שולען ווערען געשטעלט אונטער דער השגחה פון די רעגירונג און זיי טאָרען ניט טראָגען דעמזעלבען נאָמען, ווי די שולען, וואָס עס ווערען געפיהרט פון דער רעגירונג.

די דורכפיהרונג פון דעם דאָזיגען געזעץ וועט דעם מיניסטעריום ניט שווער זיין. דער פּאַרלאַמענט, וועלכער האָט ערשט ניט לאַנג מיט אַ גרויסער מעהרהייט פון שטימען ארויסגעזאָגט זיין צופרידענהייט פון קאָמבס פּאָליטיק בנוגע צו די גלחישע חברות, וועט אויך געוויס געבען זיין הסכמה צו אַ געזעץ, וואָס איז דע־מיט ענג פערבונדען. עס זענען דאָ צדדים אין פראַנקרייך, וועלכע ווילען געהן נאָך ווייטער און וועלכע פערלאַנגען, אַז די אמונה זאָל אין גאַנצען אָבגעטהיילט ווערען פון דער מלוכה. זיי ווילען, אַז די רעגירונג זאָל אויפהערען זיך אין גאַנצען צו פערנעהמען מיט ענינים פון אמונה: זי זאָל ניט בויען קיין קלויסטערס, ניט בעשטימען קיין גייסטליכע און זיי ניט צאַהלען קיין געהאַלט. זאָלען די אַנהענגער פון יעדער אמונה, זאָגען זיי, אַליין זאָרגען פאַר זייער גלויבען. מיר גלויבען אַבער ניט, אַז דאָס איצטיגע מיניסטעריום זאָל האַלטען פאַר מעגליך, שוין איצט אַרויסצוגעהן מיט דעם פערלאַנג אַבצוטהיילען די אמונה פון דער מלוכה. דער פּאַרלאַמענט וועט אַזאַ געזעץ ניט אָננעהמען, און ווען ה. קאָמב וועט האָבען אַזוי פיעל מוטה פאָרצולעגען וועגען דעם אַ פּראָיעקט, וועט איהם דער פּאַרלאַמענט געוויס פערלאָזען.

ניט קיין גרינגע ארבייט האָבען די פּאַרלאַמענטען אין ווין און אין בערלין. אין עסטרייכישען פּאַרלאַמענט זענען איצט רוהיגע פערזאַמלונגען ווידער זעלטענער געוואָרען. אפילו דעם מיניסטער־פּרעזידענט קומט ניט גרינג אָן זיך צו פערשאַפען רוהע אין דער צייט, ווען ער רעדט. סבות צו מחלוקת'ן זיינען זיך דא, און נעשלעג אין פּאַרלאַמענט, זענען ניט ווייט צו זוכען. אַמאָל זענען עס נאַציאָנאַלע פראַגען, אין וועלכע עסטרייך איז פערפּלאָנטערט. און אַמאָל זענען עס סכסוכים צווישען פערשידענע פּאַרטייען, וועלכע קוקען מיט דער גרעסטער שנאה

און פערראכטונג איינע אויף די אנדערע. גרויסע סקאנדאלען זענען געווען איצט אין פארלאמענט, בעת עס זענען געפיהרט געווארען ויכוחים וועגען די לעצטע וויבארעס צו דעם נידערעסטרייכישען לאנדטאג. ביי די וויבארעס האבען די אנטיסעמיטען נעקראנען א גרויסע מעהרהייט פון דעות. די צאהל פון זייערע דעפוטאטען איז איצט נאך גרעסער געווארען. ביי די וויבארעס אין וויען האט איין אנטיסעמיטישער קאנדידאט נובר געווען דעם סאציאל־דעמאקראטישען קאנדידאטען, דר. אדלער. די מפלה פון די וויענער סאציאליסטען און די שמחה פון די אנטיסעמיטען האבען נעבראכט צו א געשלעג צווישעןביידע פארטייען. עס האט זיך געמוזט אריינמישען די פאליציי, וועלכע איז מיט געוועהר אנגעפאלען אויף די ארבייטער און איינינע פון זיי פערוואונדעט. אין פארלאמענט האט דער מיניסטער צוגעזאגט גוט חוקר ודורש צו זיין די זאך, אויב די פאליציי איז שולדיג. די ויכוחים וועגען דעם אין פארלאמענט זענען געווען זעהר שטורמיש און האבען זיך אויסגעלאזט מיט זידלערייען צווישען די אנטיסעמיטען און סאציאליסטען. דערהויפט איז פיעל אנגעקומען דעם וויענער בורגערמייסטער, דר. לועגער'ן. מען האט איהם גאנץ וועניג געשאנעוועט און מען האט אין די שארפסטע ווערטער איהם אויסגעווארפען אלע זיינע חטאים. זיינע פריינד זענען אבער שוין פון לאנג אן בעקאנט מיט זייערע גרויסע מיילער, און אזוי האט מען זיך נעזידלעט און געשאלטען מיט אזא כעס און בייזקייט, וועלכע זענען אפילו אין עסטרייכישען פארלאמענט א זעלטענהייט.

אין בערלין איז דער פארלאמענט נאך אלץ פערטהון מיט די נייע טאריפען. דער פראיעקט איז איינגעטהיילט מעהר ווי אין 900 פונקטען. די סאציאליסטען און ליבעראלען ווילען וואס ווייטער אבציהען דעם לעצטען בעשלוס. דעריבער שטעלען זיי צו יערען פונקט פערשידענע שנוים און הוספות. זיי פערלאנגען אויך, אז ביי דער אבשטימונג פון יעדען פונקט זאלען אלע דעפוטאטען אויסגעפרעגט ווערען נאך די נעמען, יעדער בעזונדער. דאס נעמט צו זעהר פיעל צייט. די רעגירונג ניצט דערווייל אויס די דאזיגע צייט און פיהרט פערהאנדלונגען מיט פערשידענע צדדים פון פארלאמענט, כדי צו נעפינען א וועלכע ס'איז פשרה צווישען איהר פראיעקט און דעם פראיעקט פון דער קאמיסיע, וועלכע האט געשטעלט נאך העכערע טאריפען, ווי די רעגירונג האט פערלאנגט.

דער ענגלישער פארלאמענט האט בעשטימט 8 מיליאן פונט שטערלינג צו העלפען די בורען אין אפריקא. דער דאזיגער בעשלוס ווערט אנגענומען גראד אין יענער צייט, ווען טשעמבערלען פאהרט קיין טראנסוואל. ענגלאנד בעמיהט זיך מיט אלע מיטלען איינצורוהיגען און איינצושטילען די אונצופרידענהייט אין אפריקא.

י. ל.

פ אָ ל ע מ י ק.

ד״ר רונדשטיין אלס ציוניסטען־קריטיקער.

2.

מיר מוזען אָבער דעם ד״ר רונדשטיין שטעלען נאָך א פראגע: מיט וואָס פאר א מיטעל רעכענט ער אויסצופיהרען דאָס ווירטשאפטליכע פראָגראָם, ווען עס זאָל געגעבען אָדער אנגענומען ווערען?

ער לאכט אוים די ציוניסטען, וואָס רעדען זיך איין, אז די ווירטשאפטליכע פראגען וועלען פערענטפערט ווערען ערשט אין איינענעם לאנד, אין ארץ ישראל, און האָבען — ווי ער זאגט — פאר'ן נעגענווארטס פראָגראם נור האלבע מיטלען. און דאך איז גאנץ לייכט איינצוזעהען, אז דאָס פערענטפערן מיט יודישען ווילען, מיט יודישער קראפט וואס עס איז פאר א ווירטשאפטליכע פראגע, בעזונדער פאר יודען אליין, נישט ארבייטענדיג פאר אלע און גלייך מיט אלע, איז שוין מעהר ווי לופט־שלעסער בויען. דאס איז איינפאך מפשות! דער ציוניסט האט א לאגישען אויסוועג: כל זמן מען איז נישט פריי, קען מען זיך אין גאנצען נישט העלפען; מיט געבונדענע הענד קען מען קיים דעם שטריק אויפ'ן האלז לוזער מאכען, ער זאל נישט ווערגען! קודם כל — בעפרייען די הענד! דער אפטימיסט גיט נאך צו: דאָס פאלק, וואָס האט אמאל געהאט שבת, שמטה, יובל און אנדערע מענשליך אידעלע איינריכטונגען, וועט נעווים געהען אין דעם זעלבען וועג ווייטער ביז צו די העכסטע מדרגות. אדער: דאס פאָלק, וואָס האט אזוי פיעל געליטען און געהונגערט, וועט וויסען, וואָס ליידען און הינגער איז! דערווייל מוז מען אָבער טהון וואס מען קען, און מוז מען זיך בעגנינען מיט האלב־מיטעל, זאָל עס זיין א נענענוויכט פאר אנטיסעמיטיזם, פאר בעשרענקונגען א. ז. וו... ווער עס וויל אבער דא, באלד אויף אָרט און שטעל, אין גאנצען אומאנדערשען די יודישע לאגע, מוז עס טהון אויסערהאלב דעם ציוניזם.

דער ציוניזם, אלס פאלק נישט קלאסען בעוועגונג, אלס פאָליטישע נישט עקאנאמישע פארטיי, פעראייניגט און ארבייט פאר'ן גאנצען פאָלק; קיינעם נישט אויסגעשלאָסען. די יודישע פאָלקס פראגע און די אלגעמיינע ארבייטס־פראגע שטעהען זיך נישט א קעגען און דעקען זיך נישט. איין פראגע קען פערענטפערט ווערען אהן דער צווייטער. נאָך מעהר — די ארבייטער־פראגע קען פערענטפערט ווערען, די יודען קען נאָך דערפון ערגער ווערען; אויב צום רעכט אויף ארבייט — דאָס העכסטע ארבייטער־פערלאנגען — וועט צוגענעבען ווערען: אויסער יודען! וועט ערשט פון דער יודען־פראגע ווערען א לעבענס פראגע! נישט קיין „נויט״, נאָר א ברויט־פראגע! און מערקווירדיג! — וואס פאר אלעמען און ביי אלעמען איז קלאָר און פערשטענדיג, ווערט ביי אונז און בנוגע צו אונז פערקניפט, פערקרייפעלט און אויסגעדרעהט נישט צו דערקענען.

צי וואלט ד״ר רונדשטיין געראָטען דער פוילישער פאָליטישער פאָלקס־בעוועגונג אין פאָזען, אדער דער הוטעני'שער אין גאליציען, ווי זאלען זיך איבערניציווען אויף א פארטיי מיט א ווירטשאפטליכען פראגראם? אויף איין אלט אָדער אויף איין ניי בעשאפענעם?

צי וועט עמיץ פערלאנגען פון די אירלענדער, וואס בארען זיך פאר'ן פאָליטישען לעבען נעגען ענגלאנד, אדער די ארמענער, וואָס האבען די זעלבע נאציאנאל־פאָליטישע חשבונות מיט טערקיי, — זיי זאלען זיך איינמאָל פאר אלע מאל ערקלערען פאר אדער נ ע נ ע ן מארקס?

צי ווייסט נישט ד״ר רונדשטיין, אז די ציוניסטישע אדער יודיש־נאציאנאלע ארבייט וואלט זיך שוין צו גליקליך געשעצט, זי זאל ברענגען דאָס יודישע פאָלק צו דער מדרנה, עס זאָל האָבען זיין איינענע, בעזונדערע פראגע פון „מיין״ און „דיין״, פון „ארבייט״ און „לוין״: פאר זיך אליין, ביי זיך אין דער האנד! מען זאָל קענען צוגעהען און קלערען איבער איהר מיט איינענעם פרייען ווילען?

צי ווייסט ער נישט, אז נישט נור גאנצע פראגראמען זענען אצונד נישט צום אויספיהרען פאר און דורך יודען בעזונדער, נאָר אז אפילו די קלענסטע תקונים, — איך וויל שוין נישט בענוצען דאָס קלינגענדיגע וואָרט „רעפאָרמען״, — קליינע פערבעסערונגען, וואס ליגען הארט ביי דער גרעניץ פון צדקה, מצוות ומעשים טובים, בא! אז אפילו צדקה, מצוות און מעשים טובים אליין זענען ביי אונז נישט אין דער האנד?

און ווייסט ד״ר רונדשטיין פון איין א ו י ס פ י ה ר ל י כ ע ן געגענווארטס פראגראם אויף א צ ו נ ד, אויף שוין, — וואָס שווייגט ער? פאר וואָס וואָרט ער, די ציוניסטען זאלען עס אויפס ניי ערפינען?

3

דאָס לעבען איז איין לעבען, און פערשידענע לעבענס־פראגען בערירען נור פערשידענע זייטען אדער פערשידענע פונקטען פון לעבען, ווי די פראגען, אזוי די פארטייען! די פארטייען בעשעפטיגען זיך מיט פער־

שידענע פֿראַגען, און בעריהרען זיך, גלייך מיט זיי ארום און אַרום אויף אַלע גרעניצען. „בעריהרען“ איז אָבער נישט „דעקען“. צוויי פֿראַגען וואָס דעקען זיך, אָדער וואָס וואַרטען אויף איין ענטפֿער, זענען נור איין פֿראַגע. נישט צוויי! צוויי פּאַרטייען, וואָס זוכען דעמזעלבען צוועק און ווילען איהם דערגרייכען מיט דיזעלבע מיטעל, זענען נישט קיין צוויי, נאָר איין פּאַרטיי! אַזוי אויך דער ציוניזם. אַלס יודישע בעוועגונג, וואָס בעהאַנדעלט די יודישע לעבענספֿראַגע, בעריהרט ער און איז, צו אַלעם ערשטען, אָבהענגיג פֿון דער אַלגעמיינער לעבענספֿראַגע (דער פּונקט, וואָס איז ליידער זעהר וועניג בעשפּראָכען!) און בעריהרט נאָך אויסער דעם אַלערליי נעבען און הילפֿס־פֿראַגען, ווי קולטור, גלויבען, היגיענע, ווירטשאַפֿט, קונסט א. ד. ג.

אַ ציוניסט קען זיך בעשעפֿטיגען מיט דער קאָרסעטען פֿראַגע, צוליעב דעם געזונד פֿון יודישע פֿרויען... און דאָך איז ציוניזם קיין קולטור פֿראַגע, קיין רעליגיאָן־זאַך, קיין ווירטשאַפֿטס פּראָגראַם, קיין קונסט, פּונקט ווי ער איז קיין קאָרסעט־און קיין אַנטי־קאָרסעט־פֿראַגע... ווייל פֿראַגען, וואָס בעריהרען זיך, צי זיי ווירקען געגענזייטיג אויף זיך מעהר אָדער וועניג, גלייך צי קאַפּויר — דעקען זיך נישט! און דער ציוניזם, ווי ער זאָל נישט פֿיהלען די בעריהרונג מיט די ווירטשאַפֿטליכע פֿראַגע, קען ניט נעהמען אויף זיך צו היילען די סאָציאַלע וואונדען, פֿערקעהרט — יעדער ענטפֿער אויף יעדע ווירטשאַפֿטליכע פֿראַגע, מוז צושלאָגען די ציוניסטישע פּאַרטיי און אַרויסוואַרפֿען פֿון דער פֿאָלקס־בעוועגונג די קלאַסען, וועלכע דער ענטפֿער וועט שעדיגען צוליעב אַנדערע! קיין ראַדיקאַלער גאַנצער ענטפֿער קען עס שוין געווים נישט זיין!

עס איז פֿערשטענדליך, אַז דער פּאָליטישער ציוניזם, וואָס וויל און מוז זאַמלען די מיטלען אויף אויספֿיהרען זיין לעצטען צוועק ביים גאַנצען פֿאָלק און מוז זיך דעריבער אָרגאַניזירען איבעראַל, בשעת דאָס אויספֿיהרען אַליין מוז ליגען אין די הענד פֿון איינצעלנע מענשען און אויף אַ געוויסען פּלאַץ, — אַז זייענדיג אין אַזאַ לאַגע, מוז דער פּאָליטישער ציוניזם געבען יעדעם קעמעריל פֿון צושפּרייטען אָרגאַניזם, יעדעם רעדיל אין דער צערוואָרפֿענער מאַשין עפּיס צו טהון, און זעהט גערן, ווי „רעדער“ און „רעדליך“ פֿערנעמען זיך מיט נאָהנט־ליגענדיגע הילפֿס פֿראַגען, ווי יודישע קולטור, יודישע קונסט, אָרגאַניזאַציאָן פֿון יודישע־אַרבייטער וכדומה... אַניט וואָלטען די „קעמערליך“ פֿערשטאַרט און אָבגעשטאָרבען, די רעדליך זיך צולאָפֿען, און דער „קאָפּ“ אין וויען וואָלט קיין הענד און פֿיס און וועמען צו בעפֿעהלען נישט געהאַט! אייך איז זעלבסטפֿערשטענדליך, אַז וואָס ווייטער די הילפֿס־פֿראַגען ליגען פֿון מיטעל־פּונקט (פֿון באַזעלער פּראָגראַם), וואָס וועניגער די פֿראַגען, פֿאַר וועלכע די פּאַרטיי־מענער אַגיטירען אין ציוניסטישע גרויסע פֿערזאַמלונגען, בעריהרען דעם איינענטליכען ציוניזם, וועט אַלץ וועניגער איינהייט זיין צווישען די פֿערזאַמעלטע, און וואָס שאַרפֿער עס וועט זיין דער אונטערשיעד, אַלץ פֿלאַכער און מיטעלמעסיגער וועט אַרויס די החלטה... נאָר דערמיט מוז מען זיך בעגניגען! עס קען אַנדערש נישט זיין!

דאָס האָבען מיר געזעהען אויף אַלע קאָנגרעסען בנוגע צו קולטור, און דאָסזעלבע זעהען מיר אויך איצט בנוגע צום ווירטשאַפֿטליכען פּראָגראַם. ווי געלעהרט עס איז ניט געווען דר. גורעוויצעס פֿאָרטראַג אויף דער מינסקער אַסיפֿה, זענען אַלע זיינע פּראַקטישע עצות ניט מעהר געווען, ווי בעלי־בתיש'ע האַלב־מיטלען...

נאָר פֿון דאַנען איז נאָך נישט געדרונגען, ווי ד"ר רונדשטיין וויל, אַז דער ציוניזם מוז זיך בויען אויף אַ פֿעסטען ווירטשאַפֿטליכען סיסטעם; פֿערקעהרט, געדרונגען איז, אַז דער ציוניזם, וואָס וויל און מוז זיין אַ פֿאָלקס־בעוועגונג, טאָר נישט בויען אויף אַ ווירטשאַפֿטליכען סיסטעם, וואָס קען העלפֿען נור איין קלאַסע מיט'ן שאָדען (ווען אפילו מיט'ן עהרליכסטען) פֿון אַנדערע!

די ציוניסטישע פּאַרטיי, אַלס יודישע פֿאָלקס־פּאַרטיי, מוז זיך שטעלען איבער די יודישע קלאַסען, ווי שאַרף זיי זאָלען זיך נישט אָבשניידען איינע פֿון דער צווייטער און ווי פֿערשיעדען און ווידערשפּענסטיג עס זאָלען נישט זיין זייערע אינטערעסען! דער ציוניזם האָט נישט דאָס רעכט צו פֿערוועהרען זיינע מיטגליעדער צו ווירקען אויסערהאַלב דעם ציוניזם. אויף איינענער פֿערזענליכער פֿעראַנטוואָרטליכקייט לויט זייער איינען געוויסען און איבערצייגונגען; אָבער אין ציוניזם אַליין קען נור אָנגענומען ווערען אַ געוויסער אונשולדיגער קערן פֿון וואָס עס איז פֿאַר אַ ווירטשאַפֿטליכען פּראָגראַם, און נור מיט'ן צוועק, דער יודישער אַרבייטער זאָל נישט פֿאַלען נידריגער פֿאַר'ן אָרגאַניזירטען נישט־יודישען!

שטעלען זיך, ווי ד"ר רונדשטיין וויל, אויף אַ סאָציאַלען פֿוס, הייסט פֿון ציוניזם מאַכען אַ גאַנץ אַנדער פּאַרטיי; נישט קיין יודיש־פּאָליטישע, נישט קיין נאַציאָנאַלע, נאָר איין פּאַרטיי מיט גאַר אַנדערע צוועקען!

ד"ר רונדשטיין פֿערלאַנגט אָבער נאָך מעהר. עס איז איהם וועניג צו פֿערלאַנגען, דער ציוניזם זאָל זיך גרינדען אויף אַ סאָציאַל־ווירטשאַפֿטליכען קלאַסען־פּראָגראַם, ער וויל נאָך דעם איינציג נאַטירליכען פּאַרטיי־פֿונדאַמענט — דעם נאַציאָנאַליזם אָוועקשאַפֿען.

„בשעת דער נייער מענש — זאָגט דר. רונדשטיין — שטרעבט זיך צו בעפֿרייען פֿון נאַציאָנאַלען אָבערגלויבען און בעמיהט זיך אַראָבצוּוואַרפֿען פֿון זיך דעם שאָוויניזם (די פֿאַלשע נאַציאָנאַלע גאוה), ווילען די יודען (ציוניסטען?) גרינדען איין אייגענע אָרגאַניזאַציע אויף דעם אָבגעלעבטען נאַציאָנאַליזם! דאָס יודישע פֿאָלק, וואָס וויל דאָס פֿעהיגסטע זיין צו די אַלגעמיין מענשליכע אידעאַלע, פֿערבלאָנדזעט, צו דר. רונדשטיינס בעדויערן, אויף די פֿאַלשע וועגען פֿון אַ געקינצעלט אונטערגעהאַלטענעם נאַציאָנאַל־געפֿיהל, וואָס איז געגען פּראָגרעס און גאַנץ אָפֿט שעדליך (פֿערגלייך „ניוואַ פּאָלסקאַ“, „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ“ וכדומה).

מיר האָפֿען, אַז ד"ר רונדשטיין מיינט עס אים אַלגעמיינעם, אַז ער מעסט אַלע נאַציאָנאַליזמען מיט איין מאָס... אַנדערע טהוען נאָך אַנדערש! פֿרעמדע נאַציאָנאַל־שפּראַכען, פֿרעמדע מדות, אַנדערע פֿעלקער־זעלען, אַלערליי היסטאָרישע טיפֿען זענען כשר, אפילו הייליג און פֿערדיענען, אפילו פֿון אונזער זייט, אויף מסירת נפש, און נור אונזער אייגענער נאַציאָנאַליזם איז אַלס אידעע — געגען פּראָגרעס, אַלס פּאָליטיק — געפֿעהרליך! נור יודישע איינענאַרט, יודישע קונסט, יודישע שפּראַכע, געוואָהנהייטען און מנהגים זענען „אַלטע לאַפּען אויף'ן מיסט אַרויסצוּוואַרפֿען“... און דעם ד"ר רונדשטיין מוזען מיר ענטפֿערן, אַז די אַלגעמיינע מענשהייט אין געשטאַלט פֿון אַ וועלט־סטאַדע פֿון איינצעל־פּערזאָנען איז שוין אין שוסטער־נאָס בעקאַנט אַלס קאַמי־וואַיאַזשער אידעאַל! די מענשהייט אַלס העכסטער אָרגאַניזם, מוז בעשטעהען פֿון פֿרייע און זאַטע פֿעלקער, ווי פֿעלקער — פֿון פֿאַמיליען און די לעצטע — פֿון איינצעל־פּערזאָנען. אַז דער „פּראָגרעס“ פֿערלאַנגט נישט די פֿערניכטונג פֿון פֿעלקער, אַזוי ווי ער פֿערלאַנגט נישט די פֿערניכטונג פֿון איינצעלנע אָרגאַניזמען, אום אויפֿצולעבען און צו בעפֿרייען די איינצעלנע „קעמערליך“ אין לייב! דער פֿאָרטשריט געהט נישט אַזוי פּלאַן! ער פֿערלאַנגט נישט נור אַ ברייט נאָר אויך אַ הויך און טיעף לעבען, און צו דעם צוועק מוזען זיך פֿערבינדען וואָס אַמאָל העכערע אָרגאַניזמען!

און פֿון נאַציאָנאַליזם ביז שאָוויניזם איז ווייט! מען טאָר זיי אונטער דער האַנד נישט אויסמישען, נישט פֿערבייטען, ווי מען טאָר עס נישט טהון בנוגע צו גוטע און שלעכטע, קלוגע און נאַרישע מענשען! עס וועט קיינער נישט זאָגען: פֿערניכטעט אַ מענש, ווייל ער קען ווערען שלעכט! מען זאָגט: זוכט מיטעל, ער זאָל גוט זיין!

בפרט יודישער נאַציאָנאַליזם, וואָס האָט קוים קראַפֿט זיך צו שיצען, און קען קיין בייזע חלומות נישט האָבען!

מיר זענען אַרויסגעטרעטען געגען ד"ר רונדשטיין נישט אַלס גואל־הדם פֿון ציוניזם; דערצו האָט דער ציוניזם נאָהענטערע קרובים. נאָך וועניגער צו פֿערטיידיגען דאָס בעל־בתישקייט אין דער ציוניסטישער פּאַרטיי... מעהר איז אונז געגאַנגען וועגען נאַציאָנאַליזם און נאָך מעהר — וועגען אמת, וואָס ד"ר רונדשטיין פֿערטונקעלט אין פֿערשמירט מיט מכלומרש געלעהרטע פֿראַזען און קלינגענדיגע ווערטער מכלומרש אין דער מלחמה געגען פֿראַזען און קלינגענדיגע ווערטער!

ד"ר שטיצער.

די יודישע וועלט.

דער צווייטער ציוניסטישער אווענד אין ווארשא.

שבת צו נאכט דעם 8־טען נאָוועמבער איז געווען די צווייטע ציוניסטישע פֿערזאמלונג אין שווייצארישען זאַל אויף דזיעלנא 7. ווינער 8 האָט זיך דער עולם אנגעהויבען צו פֿערזאמלען, און קעגען 9 איז דער גרויסער זאַל כמעט פול געווען. דער עולם איז א צוזאַמענגעקליבענער פון די פערשיעדענסטע קלאַסען און פארטייען: חסידים, „דייטשען", סוחרים, משכילים, לערן־בחורים און בוכהאַלטערס. עס ווערט גערעדט אויף פערשיעדענע שפראַכען: אָט הערט איהר א בעקאַנטען ברייטען „גוט וואָך" אויפ'ן חסידישען שטייגער, אין דער זייט רעדט מען רוסיש, עס הערט זיך אויך א העברעאישער „שלום" אויף דער ליטווישער און אויף דער פוילישער אויסשפראַך, מען רעדט אויך פויליש, נאָר אָם מעהרסטען מאַמע־לשון, פראָסט יודיש. עס זעהען זיך הויכע צילינדערס, וואָס גלאַנצען אין דער ליכטיגקייט פֿון זאַל, פרייליינס און דאַמען, עלעגאַנט געקליידעטע און אין מיטען שטופּט זיך דורך אַ חסידיש יודיל און אַ שוואַרצער קאַפּאָטע, אין א סאַמעטען היטיל, וואָס איז פֿעררוקט אויפ'ן מיטען קאָפּ.

דער ערשטער האָט גערעדט ה' פּאָדלישעווסקי, וואָס איז ערשט צוריקגעקומען פֿון וויען. ער גיט איבער דעם עולם אַ בעריכט פֿון קליינעם קאָנגרעס. ער רעדט פאַמעליך, געלאַסען מיט אַ סוחרישער זיכערהייט, אויף אַ פֿערדייטשטען יודיש, וואָס דערמאַנט אַ סוחרישע קאָרעספּאָנדענץ. דער עולם הערכט אויפֿמערקזאַם און האַקט איבער מיט אַ „הידד" דעם רעדנער, ווען ער דערצעהלט די ההלטות פֿון קאָנגרעס, אַז די יודישע אוניווערזיטעט זאָל געגרינדעט ווערען נור אין ירושלים, אַז דער נאַציאָנאַל־פאָנד זאָל באַלד אָנהויבען צו קויפֿען ערד אין ארץ ישראל. דער זיכערער טאָן פֿון ה' פּאָדלישעווסקי שטאַרקט זיך נאָך מעהר, ווען ער רעדט וועגען דעם קאַסע־צושטאַנד ;ון די חשבונות פֿון אַקציאָנסקאָמיטעט און פֿון דער באַנק. דאָ איז דער רעדנער אין דער היים, און די שטימע זיינע קלינגט הויך און זיכער: „איך אַלס קויפֿמאַן — זאָגט ער — קאָן בעהויפּטען, אַז דער חשבון שטימט ביז צו אַ גראָשען, אַז עס זענען געמאַכט געוואָרען די קלענסטע הוצאות א. ז. וו."

דערנאָך האָט גערעדט ה' חזן. ביי'ם גרינעם טיש שטעלט זיך אַ יוד אין די מיטעלע יאָהרען מיט אַ יודישער באָרד, נאָר פֿון ערשטען וואָרט באַלד פֿיהלען מיר, אַז ה' חזן איז נישט קיין געוועהנליכער זאָגער. מיר הערען אַ רעדנער מיט אַנ'אמת'ען אָראַטאָרישען טאַלענט, אַ איבערציינגטען נאַציאָנאַליסט און ציוניסט, וואָס קאָן אויסדריקען די טיעפסטע געדאַנקען, שעֹן, פערשטענדיג און מעכטיג. ער רעדט מיט התלהבות, שאַרף, ריין יודיש; אפילו די פֿיינסטע בעגריפֿען ווערען ביי איהם פֿעריודישט דורך דעם געפיהל, מיט וועלכען ער רעדט. און דער עולם הערכט שוין נישט נור מיט די אויערען, מיט'ן קאָפּ, נאָר מיט'ן האַרץ. אַלע אויגען זענען אָנגעשטרענגט; איינער מאַכט אַלע ווײלע צו מיט דער האַנד, דער אַנדערער שאָקעלט צו מיט'ן קאָפּ, אַסך מיילער זענען אָפֿען, און די בעגייסטערונג וואַקסט פֿון מינוט צו מינוט. עס איז גענוג, אַז אין זאַל זאָל זיך עמיץ א ריהר געבען, לאָזען זיך הערען, אַז דער גאַנצער זאַל זאָל פלוצלינג הילכען פֿאַר קלאַפּען און שרייען „הידד".

רעדנער ווי ה' חזן זענען פֿאַר יעדער פּאַרטיי נויטהיג; דערהויפּט קענען אַזוינע רעדנער ברייגגען פֿיעל נוצען דער ציוניסטישער פּאַרטיי.

גערעדט האָט חזן וועגען נאַציאָנאַליזם און אַסימילאַציע. ער האָט ריכטיג אָנגעוויזען, אַז די היינטיגע אַסמיליאַטאָרען האָבען שוין נישט אפילו די הויכע אַלגעמיין־מענשליכע אידעאַלען, וואָס אין זייער נאָמען פֿלעגען רעדען די ערשטע אַסימיליאַטאָרען. די היינטיגע אַסימיליאַטאָרען קומען נישט צו אונז אין נאָמען פֿון „פֿרייהייט, גלייכהייט און ברודערשאַפֿט", זיי זענען בכלל נישט געגען נאַציאָנאַליזם; אדרבא, זיי זענען די פֿייערדיגסטע פּאַטריאָטען, פּוילישע, דייטשע, פֿראַנצויזישע, און וועלכע נור איהר ווילט. נאָר נישט קיין יודישע. מיר גלויבען אייך — האָט ה' חזן געזאָגט — אַז אייער פּוילישער פּאַטריאָטיזם איז אַנ'אֶמת'ער, אַז איהר מיינט עס מיט'ן גאַנצען האַרץ, אַז איהר פֿיהלט פּויליש, האָט ליעב פּוילישע קולטור; דאָס איז אייער'ס אַ געפֿיהל, אַ האַרץ־זאַך, נאָר פֿאַר וואָס זאָלט איהר אונז יודען נישט גלויבען, אַז מיר מיינען עס ערנסט, אַז מיר פֿיהלען זיך פֿאַר יודען, אַז מיר האָבען ליעב אונזער יודישקייט? דאָס איז דאָך אונזער געפֿיהל, אונזער האַרץ־זאַך!

עטליכע מינוטען נאָך זיין רעדע האָט נאָך דער זאַל געהילכט פֿאַר קלאַפּען און שרייען „בראַוואָ! הידד!"

גערעדט האָבען נאָך: ה' יוליאַן קאָהן וועגען נאַציאָנאַל־פֿאָנד אויף פּויליש, ה' קערנער וועגען דער יודישער געמיינדע אויך אויף פּויליש; ה' רעקמאַן אויף אַ הויכער דייטשער שפּראַך, געמישט מיט גמרא־ווערטליך וועגען נאַציאָנאַלער ערציהונג, און ליובאַשיצקי האָט גערעדט העברעאיש וועגען די ציוניסטישע העברעאישע ליטעראַטור.

פֿרעהליך איז געווען אין זאַל ביי סטודענט סירקין'ס רעדע וועגען דעם אָנפֿאַלען פֿון די פּוילישע צייטונגען אויפ'ן ציוניזם. ער גיט איבער דעם עולם דעם אינהאַלט פֿון די אַרטיקלען וועגען ציוניזם אין די פּוילישע צייטונגען אין אַ וויציגער יודישער שפּראַך; ער וויצעלט זיך אויפ'ן חשבון פֿון ה' אָרענשטיין (דער קאָרעספּאָנדענט פֿון דער „גאַזעטאַ פּאָלסקאַ") און האָט דעם עולם אַסך מאָל לאַכענדיג געמאַכט. נאָר די זאַך אַליין איז, לויט אונזער מיינונג, צו ערנסט, און רעדען פֿון איהר האָט מען געברויכט אין אַנ'אַנדערען שטאַרקערען טאָן.

געזעצען און משפּטים.

— דער סענאַט האָט ערקלערט אַז „האַלבע־פּעסער" קיין אויסלאַנד קענען בעקומען נור אַזעלכע, וועלכע וואָהנען אין אַ מרחק נישט מעהר ווי 21 וויערסט פֿון דער גרענעץ.

— מאַיאָר גאָרדאָן האָט געפֿרעגט אין ענגלישען פּאַרלאַמענט דעם לאָרד קאַנצלער באַלפֿור, אַיב די רעגירונג האָט בדעה צו פֿערעפֿענטליכען די קאָרעספּאָנדענץ מיט די פֿעראייניגטע שטאַטען וועגען די רומענישע יודען. דער לאָרד־קאַנצלער האָט געענטפֿערט דערויף, אַז די קאָרעספּאָנדענץ איז נאָך נישט געענדיגט און דערום קען ער דערווייל נישט געבען קיין אַנטוואָרט אויף די פֿראַגע.

— דעם „בערלינער טאַגעבלאַט" איז מען מודיע אויס בודאַפּעסט, אַז די אונגאַרישע רעגירונג מאַכט נייע שווערקייטען פֿאַר אויסלענדער און דערהויפּט פֿאַר אויסלענדישע יודען, וואָס ווילען זיך בעזעצען אין אונגאַרן. דער מיניסטער־פּרעזידענט לעגט פֿאַר נייע ענדערונגען אין געזעץ וועגען פּעסער און וועגען דעם רעכט פֿון אויסלענדער צו וואָהנען אין אונגאַרן. דערמיט זענען געמיינט די אויסלענדישע יודען אויס גאַליציען און רומעניען. אויף די גרענצען פֿון די דאָזיגע לענדער זענען געשטעלט געוואָרען בעזונדערע פּאָליציי פּאָסטען, כדי אַכטונג צו געבען אויף די עמיגראַנטען, זיי זאָלען נישט אריבער די גרענעץ.

— דער פּאַריזער צענטראַל־קאָמיטעט פֿון דער „אַליאַנס" (חברה כל ישראל חברים) האָט דערלאַנגט דער פֿראַנצויזישער און איטאַליענישער רעגירונג אַ פּעטיציע, אין וועלכער ער בעט, אַז די אייראָפּעישע רעגירונגען זאָלען זיך אָננעהמען פֿאַר די רומענישע יודען און נויטהען די רומענישע רעגירונג, אַז זי זאָל אָפּהיטען די תנאים פֿון בערלינער טראַקטאַט.

— די שטאָדט לאָנדאָן האָט געמאַכט לכבוד דעם נייעם לאָרד־מער (דער ראש העיר) אַ באַל, צו וועלכען עס זענען געווען איינגעלאַדען די געזאַנדטען פֿון אַלע מלוכות. נור די פֿערטרעטער פֿון דער רומענישער רעגירונג זענען ניט איינגעלאַדען געוואָרען. אויף אַ שאלה פֿון אַ קאָרעספּאָנדענטען האָט דער לאָרד־מער געענטפֿערט, אַז די רומענישע פֿערטרעטער זענען ניט פֿערבעטע געוואָרען דערפֿאַר, ווייל זייער רעגירונג היט ניט אָב איהרע התחייבות'ן. דערמיט איז געמיינט דאָס שייכות פֿון רומעניען צו איהרע יודישע איינוואָהנער.

*

יודישע קהלות.

— אין לאָנדאָן איז געגרינדעט געוואָרען אַ חברה „די יודישע רעליגיאָן", וואָס איהר צוועק איז צו רעפֿאָרמירען דעם יודישען גלויבען. שבת חוה"מ סכות האָבען זיך די מיטגליעדער פֿערזאַמעלט אין אַ זאַל, כדי צו דאַווענען צוזאַמען. אין זאַל איז נישט געווען קיין ארון קודש און קיין ספר תורה און קיין שום זאַך, וועלכע זאָל ווייזען אַז דאָ איז אַ שול. עס זענען געווען צוזאַמען בערך 300 פּערזאָן, די מענער זענען געזעסען אָהן היט. צוזאַמען מיט זיי זענען געזעסען אויך פֿרויען. אַ כאָר בעגלייטעט פֿון אַ פּיאַנאָ האָט געזונגען איינינגע קאַפּיטליך תהלים און ליעדער. קלאָד מאָנטעפיאָרע, איינער פֿון די גרינדער האָט געהאַלטען אַ רעדע און מיט איהר האָט זיך געענדיגט דאָס דאַווענען.

ק. מאָנטעפיאָרע איז איינער פֿון די פֿאָרנעהמסטע יודען אין לאָנדאָן ער איז פֿיעל געלערנט, רייך, פּרעזידענט פֿון איינינגע חברות, און אויך מיט־

גליעד פון דעם קאָמיטעט יק״א אין לאָנדאָן. אין זיין רעדע האָט ער געזאָגט, אז דער צוועק פון דער חברה איז נור מקרב צו זיין די דערווייטערטע יודען צום יורענטהום. און דאָס קען ווערען אויסגעפיהרט נור דורך דאוועגען אין ענגלישער שפראַך. פון דעם אלעם קען מען פערשטעהן ווי ווייט קלאָר מאָנטעפיאָרע אליין איז פון יורענטהום!

*

פערשידענעס.

— ה׳ כשדאי דערצעהלט אין „המליץ" וועגען זיין אונטערהאַלטונג מיט דעם בעריהמטען רוסישען שריפטשטעלער מאַקסים גארקי. די יודען זענען גאַרקי נישט פרעמד נאָך פון זיין יוגענד, בעת ער האָט געאַרבעט ביי די יודישע קאָלאָניסטען אין חערסאנער און יעקאטארינאסלאווער גוב. ער איז אָפטמאָל געוועזען ביי זיי א „שבת-גוי", אראָבגענומען די לייכטער, איבערגעטראָגען זאכען א. ז. וו. און דאַמאלס נאָך איז איהם געפעלען זייער היימליכעס לעבען און איבערגעבענהייט צו דער פאמיליע. „אָבער דער היינטיגער דור דערווייטערט זיך אַלעמאָל מעהר פון די אַלטע זיטען און מען טרעפט שוין נישט מעהר ביי זיי די אַמאָליגע איינפאַכקייט". כדי זיך צו בעקענען מיט דעם ציוניזם איז גארקי געגאַנגען מיט ה׳ כשדאי אין שול אריין, וואו עס איז געוועזען א ציוניסטישע פערזאמלונג מיט רערען. די רעדען האָבען אָבער נישט געמאַכט קיין גוטען איינדרוק אויפ׳ן רוסישען שריפטשטעלער. גארקי האָט ווייטער דערצעהלט זיין בעגלייטער, אז ער וועט בקרוב שרייבען א ווערק, וועלכעס וועט פארשטעלען די גוטע זייטען פון די יודען. די שלעכטע זייטען ווערען שוין גענוג געשילדערט פון אַנדערע שרייבער.

— וועגען איטאליענישען קריעגסמיניסטער אָטאָלענגי שרייבט מען דעם „וואסחאר", אז בשעת אַטאַלענגי איז בעשטימט געוואָרען פאַר איטאליענישען קריעגסמיניסטער האבען איינינע קאטוילישע צייטונגען געמאכט א געוואלד. זיי האָבען נישט געקאָנט פערדייען, אז א פרומער יוד זאָל זיין איטאַליענישער קריעגסמיניסטער, אבער די גאנצע איטאליענישע פרעסע איז געוועזען געגען זיי. אין איטאַליען איז מען נישט געוואהנט צו פרעגען זיך אויף וועמענס גלויבען עס איז. און יודען זעהט מען אין איטאַליען אומעטום: צווישען ריכטער, פראָפעסאָרען, אָפיציערען פון דער ארמעע און פון פלאָט, צווישען דעפוטאטען פון פארלאמענט און צווישען מיטגליעדער פון מאגיסטראט. אין יאהר 1870, בעת רוים איז איבערגעגאַנגען פון פאפסט צום איטאליענישען קעניג, איז שמואל אלטארי געוועזען דער ערשטער יוד, וועלכער איז אויסגעקליבען געוואָרען אין רוים פאַר א דעפוטאט פון פארלאמענט. דערזעלבער אלטארי האָט פריהער געמוזט, אלס פרעזעס פון דער יודישער געמיינדע, יעדעס יאהר זיך שטעלען צום פאפסט, כדי צו פערזיכערן איהם די טרייהייט פון זיינע יודישע אונטערטהאַנען און דאביי פלעגט ער בעקומען א שטופ מיט דעם פוס פאַר אַ סימן פון יודישעוקנעכטשאפט. דאָס אַלץ איז שוין אויף אייביג אוועק.

יודען פערנעהמען איצט אין איטאַליען פיעל וויכטיגע שטעלען. אין סענאט זיצען פאלקאווניק לעווי, פראָפעסאר אשכולי און מאססאריני. פאר איינינע יאהר צוריק איז אויסגעקליבען געוואָרען פאר וויצעפרעזידענט אין סענאט יצחק מאווראגאנאַטאָ. וואלענבערג און לוצאטו זענען געוועזען פינאַנצמיניסטארען, אבער אז א יוד זאָל זיין קריעגסמיניסטער טרעפט זיך דאָס ערשטע מאָל.

אטאלאנגי שטאַמט פון א פרומער יודישער פאמיליע אין לאַמבאַרדיען. ער דיענט אין דער ארמעע, זייט דער איטאַליעניש-עסטרייכישער מלחמה, אין וועלכער ער האָט זיך בעטהייליגט. ער האָט פערנומען די גרעסטע שטעלען, און לעצטענס איז ער געוועזען דער שעף (נאטשאלניק) פון דעם גארניזאָן אין נעאפאל, אין וועלכען עס האָט געדיענט דער דאַמאָליגער קראָנפרינץ וויקטאר עמנואל.

אטאלענגי איז דאביי איין אמת׳ער און פרומער יוד: ער געהט אין שול און דערצעהלט יעדען אָפען וועגען זיין יודישקייט.

— אין דער „וועלט" איז געדרוקט איין קול-קורא, אינטערשריעבען פון דר. קאַקעש און אַנדערע, אין וועלכען די פערעהרער פון ראובן אָשר ברוידעס ווערען אויפגעפאָרדערט צו געבען נדבות פאַר זיינע 3 יונגע קינדער וואָס זענען געבליבען אָהן שום מיטלען און דאַרפען ווערען פערזאָרגט. וועמען עס איז טהייער די אידעע, פאַר וועלכע ברוידעס האט געקעמפפט און די שפראַך אין וועלכער ער האט געשריעבען, זאָל העלפען זיינע עלענדע קינדער!

*

ציוניסטישע נייעס.

— אין פאריז איז דעם 14-טען אָקטאָבער געוועזען איין ציוניסטישער אָווענד, אויף וועלכען עס האָבען געהאַלטען רעדען: דר. נאַרדוי און אלעק. מאַרמאָרעק. מארמאָרעק האָט אין זיין רעדע געשילדערט דעם ערפאָלג פון ציוניזם אין פערגאַנגענעם יאהר; דערמאַהנענדיג דעם נאציאנאל-פאָנד, די רייזען פון דר. הערצל קיין לאָנדאָן און קאָנסטאַנטינאָפאָל, דעם מינסקער צוזאַמענפאָהר א. ז. וו. האט ער געענדיגט דערמיט, דאָס די רעדע פון רב הכולל צדוק כהן אין לעצטען יום-כפור בעווייזט דעם נצחון פון ציוניזם. ר״ר נאָרדוי האָט זיין רעדע אָנגעהויבען מיט די ווערטער: „שומר מה מלילה?" מיט דער דאָזיגער פראַגע ווענדען זיך אַלע, וועלכע האָפען אויף שיבת-ציון צו די פיהרער פון ציוניזם. אויף דעם קאָן מען דרייסט ענטפערען, אז דער ציוניזם בעווייזט, אז דאָס יודישע פאָלק איז אייביג יונג און קאָן געהן זוזאַמען מיט דער צייט. די ציוניסטען ווילען נישט מעהר פיהרען קיין וכוחים מיט זייערע בעהאלטענע און אָפענע שונאים; אנשטאט צו פערברענגען די צייט מיט גאַר נישט האָבען זיי זיך פעסט גענומען צום אָרגאַניזירען, צום טהון! די אָרגאַניזאַציאָן מוז ווערען געפיהרט ענערגיש און ראש, כדי דאָס יודישע פאָלק זאָל צו יעדער צייט גרייט זיין צו ערפילען זיין העכסטע אויפגאַבע, דען מען ווייסט נישט ווען עס וועט קומען די גוטע שעה פון דער גאולה פאַר יורען, ווען די וועכטער פון יודישען פאָלק, קוקענדיג אויפ׳ן הימעל, וועלען ענטפערען אויף דער שאלה „שומר מה מליל?" „עס טאָגט!" דאָן מוז דאָס יודישע פאָלק זיין פעהיג אויסצופיהרען זיין אויפגאַבע!

דער עולם האָט אויפגענומען די רעדען פון נאָרדוי און מארמארעק מיט גרויסער התלהבות און אפלאָדיסמענטען.

*

חאָלערא אין ארץ-ישראל.

— די „אלליאנס איזראעליט" אין פאריז האט זיך געווענדט מיט פאָלגענדען בריעף צום לאָנדאָנער רב-הכולל:

מיר לעגען פאר א בריעף פון אונזער יפו׳ער אגענט וועגען דער חאלערא אין אֶרץ-ישראל. פון ירושלים איז מען אונז מודיע, אז די פרייזען פון לעבענסמיטעל זענען געשטיגען אויף 30 פראצענט און ווּעלען נאָך מעהר שטייגען. אזעלכע ידיעות בעקומען מיר אויך פון אנדערע ערטער אין ארץ-ישראל. די קראנקהייט האט דערווייל נישט אנגעריהרט יודען. ווי עס זעהט אויס, איז ירושלים דערווייל פריי פון דער חאלערא, און אין אנדערע שטעדט האט די חאלערא בעריהרט נור געבוירענע אראַבער. אבער אויף די יודען האָבען זיך עהר אבגערופען די פאָלגען פון די מיטלען, וועלכע די רעגירונג האט פארגענומען געגען דער חאָלערא. די נויט איז גרויס און הילף איז נויטהיג א. ז. וו.

דער אינהאלט פון יפו׳ער בריעף איז פאָלגענדער:

די חאָלערא איז אויסגעבראכען אין דער סביבה פון יפו. לויט די אָפיציעלע ידיעות איז די שטערבליכקייט 50 אויף 100 קראנקע.

אין לוד, א דאָרף, וועלכעס ליעגט 2 שעה פון יפו, שטארבען א טאג 20—25 מענשען. די עפידעמיע צושפרייט זיך געשווינד. יערער, ווער עס קומט פון יפו, ווערט אבגעשלאסען אין קאראנטין. די פערבינדונג אין לאנד איז געוואָרען אין גאנצען אבגעהאקט. דאָס יקרות אויף לעבענסמיטעל איז זעהר גרויס. די שטאדט טהוט אלעס מעגליכע צו רייניגען די גאסען און וואָהנונגען. מען האט זיך געווענדט וועגען הילף אין די אייראָפעאישע גרויסע שטעדט א. ז. וו.

דעם „דזואיש קראניקל" איז מען מודיע, אז די חאלערא הערשט בעזונדערס אין חברון, יפו און טבריה, אין וועלכע עס געפינען זיך גרויסע יודישע קהלות. די פערבינדונג צווישען יפו און ירושלים איז געוואָרען אָבגעשניטען. א דעפעשע איז מודיע, אז לויט די אָפיציעלע ידיעות זענען די לעצטע וואָך געשטאָרבען 318 מענשען אין גאזא, 121 אין לוד, 3 אין יפו און 15 אין חברון.

*

ליטעראַרישע נייעס.

— ה׳ אליעזר אליהו בר׳ בנימין פרידמאַן האט געקראגען די ערלויבניש ארויסצוגעבען אין ווארשא אונטער זיין רעראקציאָן א טעגליכע צייטונג אין העברעאישער שפראך מיט דעם נאָמען „הצופה" לויט פאלגענדען פראגראם: 1) לייטארטיקעל; 2) פאליטישע איבערזיכט; 3) אינלענדישע נייעס; 4) אויסלענדישע נייעס; 5) ארטיקלען וועגען פערשידענע לעבענספראגען; 6) טעלעגראַמען; 7) פעלעטאָן.

— אין אָרעסער קלוב „בעסיעדא" זענען געוועזען דריי ליטעראַרישע אָווענדען, וועלכע זענען איינגעריכטעט געוואָרען דורך איין בעזונדער פעראיין. דאָס לעצטע מאָל זענען אלס לעקטאָרען אַרויסגעטרעטען ה׳ גינצבורג (אחד-העם) און דובנאָוו.

— פון ניו-יארק איז מען מודיע, אז דאָס דרוקען פון דריטען באנד פון דער „יודישער ענציקלאפעדיע" אין ענגלישער שפראך וועט בקרוב ווערען געענדיגט. כדי מעהר צו פערברייטען דאָס ווערק, וועט עס ווערען פערקויפט אויך אין ליעפערונגען, פון 2 בויגען, יעדע צום פרייז פון 30 סענט.

ה׳ ש. מ. גינזבורג און ש. ראפאפארט האבען בעקומען איין ערלויבניש ארויסצוגעבען אין פעטערבורג א טעגליכע פאליטישע און ליטעראַרישע צייטונג אין זשארגאָן אונטער דעם נאָמען „דער פריינר".

אלגעמיינע וועלט נייעס.

— דער מיניסטער פון אינגערען האָט בעשטעטיגט די תנאים פון אריינגעהמען שילערינס אין די שולען פאר אקושערקעס און העבאמען. סיי אין די ערשטע סיי אין די לעצטע שולען ווערען אריינגענאמען פרויען פון 18 ביז 35

יאהר. די וואס ווילען איינטרעטען אין די שולען פאר אקושערקעס מוזען צו־שטעלען א אטעסטאט פון 4 קלאסען גימנאזיום, און די וואס ווילען איינטרעטען אין העבאמען-שולע דארפען נור קענען שרייבען און לייענען. פערהייראטעטע פרויען מוזען נאך צושטעלען א חתימה פון זייערע מענער, אז זיי ערלויבען זיי איינצוטרע־טען אין די שול. מען קאן אבגעבען עקזאמען פון אקושערקא אפילו, ווען מען געהט נישט דורך דעם קורס פון די שולען, און כדי צו בעקומען דעם טיטעל העבאמע ערשטער קלאסע, מוז מען אבגעבען עקזאמען אין דער שול אדער אין איין אוניווערזיטעט-קליניק און אויף העבאמע צווייטע קלאסע — אין די העבא־מען-שולען.

---

* * *

עס בלאנקען די טרעהרען,
עס בליצען בריליאנטען,
עס לייכטען די שטערען...

טיעף אונטער דער ערד — די בריליאנטען,
אין הויכען הימעל די שטערען,
איבער דער ערד די טרעהרען...

פאר מלאכים זענען די שטערען,
פאר רייכע זענען בריליאנטען —
פאר אונז זענען די טרעהרען.

* * *

דער הונגר.

(ערצעהלונג).

פון וואנען ער האט זיך גענומען, האט מען ניט געוואוסט. אין א ליכטיגען זומער פריה-מארגען האבען די בעלי בתים פון אלטען בית מדרש דערזעהן צווישען די עטליכע שטעדטיל-קונדיסים, א יונגיל פון א יאהר פונפצעהן, איין אבגעריסענעם, איין אבגעשליעסענעם, מיט צושויי־בערטע האר אונטער'ן היטיל און מיט א צודראפעטען פנים.

— שוין א נייער העבט! — האט זיך געקרימט קוקענדיג אויף איהם ר' חנא פעשעס, קומענדיג אין דער פריה דאווענען און דערזעהענדיג איהם
— ווער ביזטו?

— א טאטענס מיט א מאמעס! — האט דאס יונגיל שפאטיש אב־געענטפערט און האט זיך מיט'ן גאנצען גוף איין קראץ געטהון.

— טפו! — האט ר' חנא אויסגעשפיגען און איז אוועק צו זיין שטאדט.

די איבעריגע קונדיסים האבען איהם לכתחילה אויך טרוקען צו־גענומען. אז זיי האבען אבער זיך מיט איהם א "פרוף" געטהון אין "איינ־לענען זיך", און ער האט א פאר פון זיי גלייך א ווארף געטהון אויף דער ערד, האט איינער פון זיי, נעציל דער "קרופעניצעס" ערנסט זיך אנ־גערופען:

— ביזט געזונד!

— א יון! — האט פייוועל "קוליע" אונטערגעהאלטען.

די איבעריגע קונדיסים האבען זיך צוגערוקט און בעטראכט דעם "נייעם" מיט דרך-ארץ'דיגע בליקען.

— ביזט ניט קיין היענער, הא? — האט איהם געציל דער קרופעני־צעס א פרעג געטהון.

— ניין! — האט ער טרוקען און ניט גערן געענטפערט.

— פון וואנען?

— פון קלעצק.

— קלעצקער גנבים! — האט איינער זיך אנגערופען.

— עהרליכער ווי די היענע יודען! — האט זיך דער נייער מיט כעס אנגערופען.

— דו האסט א טאטען מיט א מאמען? — האט מען איהם ווייטער געפרעגט.

— ניין!

— וואס ועסטו דא טהון? — האט מען איהם וויעדער געפרעגט.

— איך וועל מיין שטעדטיל בעשטעהן! — האט ער שטאלץ גע־ענטפערט, ווי א גרויסער, דערוואקסענער מענש, און א בלינציל געטהון מיט די אויגען.

מעהר האבען פון איהם די שטעדטילשע קונדיסים די ערשטע צייט ניט דערגאנגען.

שפעטער, אין א פאר וואכען ארום, אז ער איז נעהענטער בעקאנט געווארען מיט נעציל קרופעניצעס, און האט ביי איהם גענומען דריי "ציה" פון פאפיראס, וואס נעציל האט גערויכערט, האט ער דער־צעהלט זיי אזא מעשה:

— איך בין ראך אהער צו פוס געקומען...

— אזש פון קלעצק? — האט "חברה" זיך פערוואנדערט.

— אויך א געשעפט — האט ער זיך בעריהמט, — גיב נאך א ציה־נעציל! — און ער האט אויסגעצויגען די האנד.

נעציל האט איהם צוגעטראגען צום מויל דעם פאפיראס, ניט טרוי־ענדיג איהם פון האנד. דער נייער קונדס האט א ציה געטהון מיט אלע כחות.

— אבער א "ציה" האסטו געטהון! — האט זיך געציל פערקרימט — דעם גאנצען פאפיראס האסטו אויסגערויכערט.

— נישקשה — אז איך וועל קריגען, וועל איך דיר אויך געבען. איך ושאלעווע ניט.

— א קבצן איז א בעל צדקה! — האט זיך איינער געוויצעלט.

— אנטלאפען בין איך פאר אזא מעשה — האט דער "נייער" פארט־געזעצט זיין ביאגראפיע — אז מיין טאטע איז געשטארבען...

— און א מאמען האסטו? — האט מען איהם איבערגעשלאגען.

— איך האב דאך שוין אייך געזאגט אז ניין... זי איז געשטארבען נאך אין קינדבעט מיט מיר — אז מיין טאטע איז געשטארבען, האט אונ־זער א שכן א שוסטער צוגענומען מיר און געזאגט:

— איצטער, חאצקעלע, אויס...

— מען רופט דיך חאצקעלע? — האט חברה איבערגעשלאגען.

— חאצקעלע, — האט ער שטיל געענטפערט, ווי ער וואלט זיך גע־שעמט מיט זיין נאמען — אויס האט דער שוסטער געזאגט. גענוג צו בא־דעווען. ווער שוין א מענש. איך וועל דיר צונעהמען צו מיר און דו וועסט זיין איין בעל מלאכה... איך האב אבער ניט געוואלט. פע! זיטצען א גאנצען טאג און קלאפען צוועקליך. מיין טויט איז דאס. וואס דארף מען דאס ארבייטען — האב איך געקלערט. די בעסטע זאך איז לעבען פריי. חאטש ניט עסען! ארבייטען וואלט איך וועלען, אבער א ביסעלע: פיער שעה אין טאג...

— פיער שעה אין טאג איז אויך צו פיעל, — האט געציל איבער־געשלאגען — א שעה אין טאג איז גענוג. איך העלף דער מאמען אלע טאג א שעה דרעהען די שטיינער ביי די גרויפען. מעהר וויל איך ניט.

— מיין שוסטער האט אבער געוואלט, איך זאל זיטצען א גאנ־צען טאג און ארבייטען. טאמער האב איך מיך אביסיל צוגעפוילט, פלעגט ער מיך שלאגען. דערפאר פלעג איך גאר אין כעס זיין. מילא אז חברה

שלאָגט מיר אַ מאָל אין שטעדטיל, אַרט מיר ניט, איך גיב אַ קלאַפּ, זיי גיבען אַ קלאַפּ, מען איז קוויט. דעם שוסטער צוריק שלאָגען האָב איך ניט געקענט, ער איז געווען דאַר ווי חאַרט, מיט׳ן „גאַטס פינגעריל" וואָלט איך איהם איינגעלעגט. אז ער פּלעגט מיר אַ מאָל געבען אַ פּאַטש מיט זיינע דאַרע הענטליך, פּלעגט זיך מיר וועלען ברעכען... וועה האָט מיר גאַרניט געטהון.

— איך וואָלט איהם אַראָבלאָזען אין זיין „פּאַטרעט" אַ „טונק", וואָלט ער שוין קיין כּח ניט געהאַט צו פּאַטשען זיך...—האָט נעציל מיט פעראכטונג געזאָגט.

—איך האָב איהם אַ בעסערע זאַך אָבגעטהון. איך האָב ביי איהם „צוגעצויגען" אַ פּאָר שטיוועל און בין אַנטלאָפען געוואָרען.

— וואו זענען די שטיוועל?

—פערקויפט. גענומען צוויי רובל,—האָט זיך חאַצקעל בעריהמט.

—האָסט דאָך קיין פּאַספּאָרט ניט.

—איך דאַרף קיין פּאַספּאַרט ניט. איך בין אַ היענער, מיין טאַטע פלעגט פון דאַנען נעמען אַ פּאַספּאָרט.

—האָסט דאָ קרובים?

—קרובים? — האָט ער אַ קוועטש געטהון מיט די פּלייצעס — אפשר יא, נאָר איך קען זיי ניט.

—ברעכען זיי די קעפּ, די קרובים! — האָט נעציל נעשאָלטען.— מיין מאַמע האָט דאָ קרובים, לאָזען זיי איהר אפילו אויפ׳ן שוועל ניט אַרויף.

—מסתמא רייכע.

—זעהר רייך!—האָט זיך געציל צוקאָכט—איינער יענקיל חאַצעס האָט אפשר צעהן טויזענד רובל, ער לייהט געלד אויף פּראָצענט.

—ביי אַזא קרוב איז גוט צו גנב׳נען!—האָט חאַצקעל מיט אַ לוסטיגען שמייכעל אַ זאָג געטהון.

—לעגט ער אָן מיט׳ן קאָפּ — האָט געציל אַ מאַך געטהון מיט׳ן האַנד.

אַז די חברים זענען נעהנטער בעקאַנט געוואָרען, האָבען זיי געפונען, אַז חאַצקעל איז אַ גראַטענער אין שטיקליך פּראָווען. דערהויפּט איז זיי געפעלען געווען, ווי ער בילט ווי אַ הונד.

—חאַצקעל, ביל אַ ביסעלע,—פּלעגט איהם געציל בעטען.

—האַוו—האַוו—האַוו—פּלעגט חאַצקעל אַנהויבען צו בילען, און חברה פּלעגט זיך האַלטען פאַר די בייכער.

—פּונקט ווי אַ הונד!—האָבען זיי געלויבט.

—ביי אונז אין קלעצק פּלעג איך אַלעמען שרעקען ביי נאַכט — האָט חאַצקעל לאַכענדיג דערצעהלט. — לייבע וואָלפּס, אַ רייכער יוד, איז אַ מאָל פאַר שרעק געפאַלען, אַז איך האָב ביי נאַכט אויף איהם אַנגעהויבען צו בילען.

—פּחדנים!—האָט חברה געלאַכט.

—האַוו—האַוו—האַוו!—האָט חאַצקעל בעוויזען ווי אַזוי ער האָט דאַמאַלס געבילט.

און חברה האָט איהם אַ נאָמען געגעבען „הונד". ביסליכווייז האָט מען זיין אמת׳ן נאָמען פערגעסען און „הונד" איז געבליבען זיין געוועהנליכער, נאַטירליכער נאָמען.

און איהם האָט עס ניט געאַרט. פערקעהרט, ער האָט, ווי געפיהלט, אַז דער נאָמען טהיילט איהם אָב פון אַלע איבריגע מענשען, וועלכע ער האָט ניט אַזוי שטאַרק ליעב געהאַט. דער נאָמען לאָזט איהם ניט צו האָבען קיין מַגָע וּמַשָׂא מיט די איבעריגע „נפשות", אויסער זיינע גוטע ברידער, די קונדיסים. דער נאָמען גיט איהם פרייהייט אומצולויפען, צו הונגערן און שלאָפען, וואו עס מאַכט זיך. טרייבט דער שמש אַרויס פון פּאָלעש, קען ער איבערשלאָפען די נאַכט אויפ׳ן גאַניק פון ווייבערשער שוהל, פּונקט ווי אַ הונד טאַקי. און צייטענווייז פּלעגט ער, בילענדיג, זיך גאָר פערגעסען, אַז ער איז אַ מענש. ער פּלעגט אַריינגעהן אין דער הינטעשער ראָליע און בילען מיט געפיהל, מיט בייזקייט, מיט רציחה, ווי ער וואָלט וועלען עמיצען צורייסען.

איינמאָל האָט איהם נעציל דער קרופּעניצעס גערופען צו זיי מאַמען: —

—ווילסט, הונד, פערדיענען אַ צעהנעריל?

—יא!—האָט דער הונד אָהן חשק געענטפערט.

— קום צו אונז, וועסט העלפען דרעהען די שטיינער ביי די גרויפּען, וועט די מאַמע דיר געבען פינף קאָפּיקעס.

דער הונד איז אַוועקגעגאַנגען. אין מיטען וועג האָט ער אַ ביל געטהון:

—האַוו—האַוו!

— וואָסט בילסטו? געהסט דאָך אַרבייטען! — האָט איהם נעציל דערקלערט.

— ס׳ווילט זיך ניט געהן... האָט דער הונד פויל אויסגערעדט.

— ביזט אַן אמת׳ער הונד — האָט נעציל געשטראָפט — וועסט פּגר׳ן ווי אַ הונד פאַר הונגער.

— בעסער ווי אַרבייטען... האַוו — האַוו!...

אַריינגעהענדיג צו געציל אין שטוב, האָט דער „הונד" געוואָרפען אַ פעראַכטליכען בליק אויף דעם גרויסען שטעקען, וואָס איז געווען איינגעפלאָכטען אין צוויי שטיינער, פערשטויבטע פון מעהל, און האָט זיך גענומען קראַצען...

— אָט דאָס איז דיין שענער הבר... — האָט די קרופּעניצע זיך פערקרימט — אַ לייט, ניטאָ וואָס צו רעדען!...

— האַוו — האַוו! — האָט דער הונד אַ ביל געטהון מיט אַ ווילדען געלעכטער.

— קיין משוגענע שטיק פּראָווע האָ ניט — האָט זיך די אלמנה געבייזערט — ווילסט העלפען דרעהען די שטיינער איז גוט אַז ניט — געה געזונטערהייט.

דער הונד האָט אָנגעהויבען צו דרעהען, אַלע ווייַלע אונטערבילענדיג...

— וואָס איז דאָס, אַ דיבוק איז אין איהם! האָט זיך די גרויפּעניצע דערשראָקען — אַ מענש זאָל נור טהון און בילען.

— האַוו — האַוו! האָט זיך דער הונד מיט כעס פונאַנדער געבילט — גענוג צו דרעהען, גיט אַהער אַ צעהנעריל.

— אַזוי גיך אַ צעהנעריל ווילסטו פערדינען! הונד איינער! — האָט געצילס מוטער זיך געבייזערט. דרעה אַ גאַנצען טאָג.

— ניט דערלעבען וועט איהר דאָס! — האָט דער הונד זיך צושריען, און איז אַרויסגעלאָפען אָהן אַ צעהנעריל.

— שוין בעסער זין אַ הונד איידער דרעהען די שטיינער אַ גאַנצען טאָג, — האָט ער אויסגעשפּיגען געהענדיג און האָט אָנגעהויבען צו בילען...

אזוי האט דער ״הונד״ זיך אבגעוואלגערט אין שטעדטיל צוויי יאהר, אמגעלאפען אויפ׳ן שול-הויף, אמאל אין די נאסען און אמאל הינטער׳ן שטעדטיל אויפ׳ן פעלד. אויפ׳ן פעלד פלעגט ער זיך פיהלען בעסער ווי אומעטום, דארט פלעגט ער מאכען הינט׳ישע פריוואן, ער פלעגט געהן אויף די הענד און בילען, בילען... איהם האט זיך נעדאכט, אז דא איז ער איין אמת׳ער פרייער הונד און די גאנצע וועלט איז זיינע. אז ער פלעגט אבער גוט זיך אויסהוננערן, פלעגט ער מיט כעס זיך ארומקוקען אויף דעם ברייטען פרייען פעלד, וואס אויסער גראז איז דא גאר נישטא, פלעגט ער אנהויבען בילען און שטעלענדיג זיך אויף די פיס, פלעגט ער צוריק אין שטעדטיל אוועקלויפען זוכען עפיס עסען...

— ווען וועסטו זיך שוין אבגעוועהנען פון בילען ?— האט איהם איינמאל געציל דער קרופעניצעס א פרעג געטהון, ווען דער הונד האט זיך פונאנדער געבילט.

— קיינמאל ניט ! — האט דער הונד הויך אויסגעשריען — ! אז איך ביל פערגעס איך זיך אן אלע צרות... ווי איך בין א יוד ! דו מיינסט מיר ארט ניט, וואס איך געה ווי א משוגענער, אבגעריסען, אבגעשלי־סען... אוי ברודער לעבען! אפט מאל מאכט זיך מיר, אז איך וואלט די גאנצע וועלט צוביסען, און דאמאלס ווילט זיך מיר בילען, פער־שטעהסט ?...

— געה מיט א קלאג, הונד איינער ! — האט זיך געציל אבגע־שטויסען, — אז דו וועסט בילען וועסטו קיינמאל גאר נישט האבען. מען וועט דיך אין א שטוב ניט אריינלאזען.

— חאפט זיי דער רוח, מיט זייערע הייזער, איך דארף זיי אויף כפרות...

— וועסט פגר׳ן ווי א הונד, וועסט זעהן ! — האט איהם געציל געשראקען.

— אליין איינס — א הונד, א מענש ! האט ״דער הונד״ געפילא־זאפירט. איך האב הונד מעהר האלד, ווי מענשען. פע, א מענש !—האט ער אויסגעשפיגען...

* * *

איינמאל איז געציל געקומען צום הונד אויפ׳ן שולהויף און האט מיט א געלעכטער איהם געזאגט:

— ווייסט, הונד, מארגען סמט מען דאך אלע הינד פון נאס.

— געה אין דר׳ערד ! — האט איהם דער הונד מיט כעס גע־ענטפערט.

— אויף נאמנות ! — האט געציל איהם פערזיכערט.

— פאר וואס סמט מען זיי עפיס ? האט דער הונד ערנסט גע־פרעגט.

— אזוי ! האט געציל געענטפערט — הינד, וואס האבען קיין בעלי בתים ניט, איז דא א ״זאקאן״ דארף מען סמ׳ען...

— וואס ארט דאס זיי, אז זיי לויפען אום ? — האט דער הונד ווידער געפרעגט.

— מען דארף זיי ניט האבען.

דער הונד האט זיך פערטראכט. ענדליך האט ער געפרעגט :

— ווי אזוי סמט מען דאס זיי ?...

— מען האקט פאר זיי קאטלעטען פון פלייש און אין די קאט־לעטען לעגט מען אריין סם. ווי מען גיט זיי א ווארף א קאטלעט, חאפען זיי דאך גלייך אויפעסען...

— אמת׳ע קאטלעטען ? — האט דער הונד געפרעגט.

— אודאי, אמת׳ע טהייערע קאטלעטען ! אויב דו ווילסט קענסטו אוך פערזוכען אזא קאטלעט, דו האסט דאך אזוינע קאטלעטען קיינ־מאל ניט גענעסען.

— געה אין דר׳ערד ! — האט דער הונד אויסגעשריען און איז בלייך געווארען...

— דיר וועט מען אויך געבען אזא קאטלעט, דו ביסט דאך אויך א הונד — האט געציל געלאכט.

אנשטאט איין ענטפער האט געציל בעקומען א פאטש, און דער הונד האט זיך אבגעטראגען.

עס איז אנגעקומען די נאכט, אין פאליש וואו דער הונד האט גענעכטיגט, איז געווען קאלט און פינסטער. דער הונד איז געלעגען מיט אפענע אויגען און האט געטראכט. די נייעס וואס געציל האט איהם דערצעהלט ביי טאג האט איהם צורודערט, ער האט זיך עפיס דערש־א־קען.

— וואס האב איך מורא ? — האט ער זיך בערוהיגט — איך בין דאך ניט קיין אמת׳ער הונד, מיר וועט מען קיין קאטלעט מיט סם ניט ווארפען...

עס האט איהם אבער ניט געהאלפען. איהם האט זיך געדאכט אז ער וועט אויפשטעהן מארגען פריה א הונגעריגער, וועט ער זיך ניט קענען איינהאלטען און גלייך מיט אלע הונגעריגע הינד אויפהויבען א קאטלעט און אויפעסען מיט׳ן סם...

— האוו — האוו... — האט ער גענומען בילען.

פאר דאס איצטיגע בילען האט ער זיך אבער דערשראקען. ער דארף איצט ווערען אוים הינד — האט ער בעשלאסען... א מענש צו זיין איז פארט בעסער...

— ווי הויבט מען אבער אן צו לעבען, ווי א מענש ? האט ער א טראכט געטהון. — איך בין אזוי אבגעריסען, אבגעזונדערט, איך האב מיט זיי קיינמאל ניט גערעדט. איך האב זיי פיינד און זיי האבען מיך פיינד...

— ליגען זיי אין דר׳ערד ! — האט ער געשאלטען און האט ווייטער אנגעהויבען בילען...

פון דעם ניט שלאפען א גאנצע נאכט האט זיך זיין הונגער אין דער פריה פערשטארקט. ער האט קיינמאל אזא הונגער ניט געשפירט.

— ״הייגט ווארפט מען פאר הינד קאטלעטען !״ — האט איהם גע־בליצט אין קאפ א גאנץ פריהמארגען.

און א צורייצטער, מיט א בילעריי, איז ער אויפ׳ן מארק אוועק־געלאפען...

איהם אבער האט מען קיין קאטלעטען ניט געווארפען, עס איז איהם בעשערט געווען נאך לאנג צו הונגערן, א מענש-הונד לעבט לאנג....

אברהם רייזען.

דער נָדְבָן.

פאר וואס איך האב מיך איבערגעצויגען קיין ווארשוי ? פרעגט איהר.

כ׳וועל אייך זאגען דעם אמת: כ׳בין אנטלאפען פאר די קליינ־שטעדטילדיגע קבצנים.

מיינט איהר אפשר איך בין א קארגער ? אסור־חזיר ! ביי מיר איז א הונדערטער—בלאטע ! נאר די ארימע לייט! ווי א ביין אין האלז

זענען זיי מיר געשטאַנען! איך קען נישט, איך האָב אַ ווייכע נאַטור, און קען נישט פערטראָגען דעם חשכ׳דיגען דלות מיט די פערלאָפענע אויגען און אויסגעקרימטע פלייצעס!

און פרובט, פרעגט מיך, פון וואַנען עס קומט צו מיר? אסור, אויב איך וויים!

די וועלט זאָגט: „אַ קינד איז דער מאמעס אַ טאָכטער אדער׳ן טאַטענס אַ זוהן“; „נישט וויים, זאָגט מען, פאַלט דאָס עפּעלע פון בוים! נישט שטענדיג אַ פנים, איז אמת וואָס מען זאָגט! ווארום, למשל, איך!

מיין טאַטע, עליו השלום, איז כל ימיו געוועזען אַ קבצן — אַ קליינשטעדטילדיגער שמש! פאר קוים דאָס לעבען צו דערהאַלטען לאָזט מען זיך טרעטען פון „קהל, רב און בעדער!“ אַ לאטץ-לעגער, אַ שוסטער האָט מעהר פרנסה און מעהר כבוד פאַר אַ שמש!

צוויי ברידער האָב איך — להבדיל בין החיים והמתים — זיי לעבען נאך — אָבער וואָס פאַר אַ לעבען; ביי פרעה׳ן אין מצרים האָט מען אַ שענער לעבען געהאַט! טאַקי אויף שונאי ציון געזאָגט! איינער וואָהנט אין בריסק דליטא, פערשטעהט איהר דאך, איז ע־ אַ נשרף! דער צווייטער וואָהנט שוין גאר נישט; שוין יאהרענלאַנג. אַז ער האָט זיך געלאָזט אויף דער וועלט צוזאַמענמאכען אויף הכנסת כלה — זעקס טעכטער האָט ער, דער יוד!

איך זאָל אויסרעכענען מיין גאַנצע קבצנישע משפחה וואָלטען מיר פינגער געפעהלט! ווי די היישרעקען בעפאַלען זיי מיך; לאָמיך זיי וועיזען אַ פינגער ׳שלינגען זיי מיך איין מיט די קאַמאשען! אַ געלעכערטען זאַק פילט מען נישט אָן!

און איך אַליין, וואָס מיינט איהר? איך בין געבוירען ווי איך בין?

איך בין דאך איין א־ימען — שמש׳ס אַ זוהן! ער האָט דען געהאַט אַ צובראָכענעם דרייער ביי דער נשמה אויף גרן? דער מאמע עליה השלום׳ס ירושה אַ האָלצערנע חורבה אונטערן שטעדטיל, האָט מען פערקויפט אויף חתונה הוצאות. איך בין דאך דער ־יונגסטער געוועזען, האָט זיך דער טאטע, עליו השלום, אריינגעצויגען אין בית-המדרש אריין. די בעלי בתים האָבען אפילו נישט געוואָלט — נו — גיט נדן! זאָגט ער, מאַכט איהר חתונה!

און וויפיעל מיינט איהר האָט מען פאר מיין עלוי׳שען קאפ געגעבען? צוויי מסכתות האב איך געקענט אויסענווייניג, צוגעזאָגט אַכטהונדערט גילדוין, געגעבען האָט מען די העלפט; פאַר דאָס האָט מען מיר געגעבען אַ כלה מיט איין איבריג שטיקיל פלייצע. אמת — אַ שטר חצי זכר, האָט מען צוגעלעגט!

זעהט איהר דאך בחוש,—איין אויפגעקומענער (אנדערע שעמען זיך דערמיט!), פשוט איך האָב געטהון מיינס, דער רבונו של עולם האָט געהאלפען און בטבע, זעהט איהר, בין איך אַ געבוירענער נגיד, אַ רך־לב און אַ פונק דערצו!

פון וואַנען? איז פאַרהאַנען נאָך אַ קשיא אויף דער וועלט!

און דעריבער טאַקי האָב איך געמוזט אנטלויפען, איהר ווייסט גאָר נישט וואָס פאַר אַ גיהנם דאָס קליינע שטעדטיל איז פאר אַזאַ יוד, למשל, ווי איך, וואס האָט אַ הארץ נישט קיין שטיין אינ׳ם לייב! און וואס האָט אַ נאָז, און געפיהל, ווי אַ מענש דארף צו האָבען!

ערשטענס וואהנט אַ מענש ווי אין מיטען גאס! די פענסטער נישט פערהאָנגען, ווער עס געהט פאַרביי, וואַרפט אריין איין אויג, וויל ער שטעלט ער זיך אב, קוועטשט די נאז צו דער שויב צו און בעטראַכט, צי שטעהט נישט עפּיס נייעס אין שטוב. זומער, אַז דאס פענסטער איז אָפען, שטעקט ער אריין דעם קאָפּ מיט אַ פיינעם גוט מאָרגען, גאַט—העלפט, גוט נאַווינט—פאַן בראַט! צוזאַמען חורים געפאַשעט! און דאָס איז פאַרבייגעהענדיג. אַז ער האָט קיין צייט נישט, אַז ניט־קומט ער אין שטוב אריין, פין קיין קלאַפּשלאָס פון אנקלינגען הויבט מען גאר נישט אָן צו וויסען! מען מוז נאך נאכ׳ן דאס טהיר פערמאַכען! אַ רשות הרבים.

באלד אין דער פריה:

— גוט מאָרגען, בעל־בית׳לעבען!

ווער איז?

דאָס איז לאה די מילכיגערן! שוין צעהן יאהר טראָגט זי צו מיר מילך איז זי דאך אַ בן־בית!

די קיה האלט זי אונטער דער שטאָדט, אייף יענער זייט טייך; קומט זי אייך אריין ווינטער אין אַ פאָר גרויסע שטיוועל אין זעלנערישע, שטרויענע קאלאָשען, ליידען ליידט זי אויף אסטמא, קען זי זיך נישט איינכייגען און אויסטהון די קאלאָשען, געהט זי אזוי; עס רינט איהר פון די פיס, פון קאָפּ — דערביי האָט זי שטענדיג איין רויט אנגעפרוירען נעזיל — דאָס איז אויך נישט זעהר ט־וקען! נאך אַ מעלה האָט זי, זי שטאמעלט אביסיל און איז אָהן אַ „ג׳ —

— דוט מאָרדען — הייסט עס — בעל הבית׳לעבען!

און וואס וויל לאה די מיליכיגערן?

אַ קליינינקייט וויל זי. די „שווארצע“ איז איהר, לא עליכם, אוועק־געפאלען! מען דארף אַ קאנאַוואל און די הוצאה דאַרף איך אויסשטעהען, און כעלות הבקר, אוועקגעפאלען הערט איהר דאָך!

און די קוה, זאגט זי, איז כמעט מיין קוה — איך טרינק דאך שוין צעהן יאהר די מילך!

אחוץ דעם איז זי נאך מיין ווייב׳ס אַ שטיקיל קרובה, עפּיס אַ שמעלקע בשמעלקע, ווי מען זאגט! האָט זי דאך אַוודאי אַ טענה...

חאפּ איך ארויס אַ רובל, אבי געה!

חס ושלום, נישט אזוי געשווינד ריהרט זיך לאה די מילכיגערן פון אָרט.

ערשטענס הויבט זי מיך אָן צו בענשען; פאָר גאָט דערנאך איך און בענשט מיך מיט סאמע דלת׳טען...

דערנאך בעקוקט זי נאך אַ מאָל, דאס הייסט צום טויזענדסטען מאָל, די דירה מיינע, מיטן מעביל און הויבט זיך אָן קרומען און קרומען ביז זי לאָזט ארויס אַ געוויין.

וואס איז?

ס׳טייטש, ווען נישט איהר מאן דער בטלן, וואלט זי אויך אין אַזאַ דירה געזעסען, אויך אַזאַ מעביל געהאט; זי וואלט זיך אויך געבאדען אין כל טוב, וואס איז? עס פאסט איהר נישט? זי האָט אויך חשק צו׳ן אַ זילבערן חנוכה־לעמפּיל, צו׳ן אַ גאלדען־בשמים־שקעטאלע— צו וואס די אויגען זעהען!

עס האָט עפּיס אַ סך געפעהלט?

אַ פ־ייך האָט זי געהאט טאקי אַ ברילאַנט, די גאנצע פאכט האָט ער איהר — די מעשה איז שוין אַ יאהר צוואנציג — געוואלט אוועקגעבען, אזוי האָט זי ביי איהם נושא־חן געווען, איבער צוואנציג קיה צום מעלקען... נור דער מאן איהרער, דער בטלן — זיין נאמען זאל אהיים קומען — האָט נישט געוואלט...

פאר וואס ער האט נישט געוואָלט איז נישט צום פערשטעהן, אזוי צועהעשעט זי זיך, און איך מוז מיך ביי איהר בעטען רחמים, זי זאל מיך לאזען אויסטרינקען דאס גלעזיל טהיי; דאס „גלעזיל ווארימס" הייסט עס!

דאַנקען גאָט כ'האָב ביי איהר געפועלט, זי וויל שוין נעהען— רופט זי מיין ווייב אַריין צו זיך! אין בעט ליגט זי,— א קראַנקע נעביך, כל ימיה אבגעלעגען אין בעט, וויל זי עפיס הערען נייעס פון שטעדטיל. מילא, איך האָב דאָך קיין צייט נישט, זאָל אַריינקומען לאה די מילכינערן, ווער עס איז, אַ ביסיל מען זאָל איהר בייטלען נייעס. ווער עס קריגט זיך, ווער עס נט זיך, ווי עס לעבט זיך ביי לייטען, וואָס מען קאָכט וכדומה ווייבערשע פאצטען! און לאה די מילכינערן איז דאָך עפיס איין איינגעהערין אין הייזער!

איך חאפ דערווייל און וויל אויסטרינקען די טהיי, לאה די מיליכענערן זאָל מיך צוריק צו וועגס נישט טרעפען אין שטוב, עס נעהט נישט! ליזר מעקלער געהט! און ליזר מעקלער איז נישט אַבי ווער! זכרונו לברכה, דעם שטאָדט־מגיד׳ס אַ זוהן! פון פאָטער האָט ליזר געירשיענט נור דעם קאַלטאַן און דאַכט זיך קיין וואָרט־תורה נישט איז איהם דאָך זכות אבות ביינעשטאַנען, ער זאָל ווערען תבואה־מעקלער, טויגען טויג ער נישט קיין קאָץ איין עק צו צובינדען זייט ער לעבט האָט ער נאָך קיין איינציגע קניה נישט אויס־געפיהרט, בעל־בתישע סוחרים אָבער זאָגען: ער איז, איז ער! טהו זיי עפיס! ווער עס איז שלעפט צוזאַמען אַ וואַנד מיט אַ וואַנד, שלאָגט זיך אונטער די פיס, רייסט זיך אויס די קעהל, און נאָך קריעת ים סוף, אַז עס קומט מעקלעריי צו צאָהלען, זאָגט מען; נור ליזרל איז אַ שותף; און ער איז! ער נעמט!

אַ ניט, וואָלטען דאָך איהם די בעלי בתים געמוזט אויפהאַלטען! מען וועט דאָך נישט לאָזען ליזר׳ל דעם שטאָדט־מגיד, זכרונו לברכה׳ס, זוהן, זאָל שטאַרבען פאַר הונגער!

און בכח דעם איינענען זכות אבות איז ער גלאַט איין איינ־געהער ביי בעלי־בתים.

ביי מיר אויך!

גוט מאָרגען — גוט יאָהר —

וואָס הערט זיך נייעס?

אָט אַזוי, און אַזוי... „וואו איז דיין טאַביק"— פרעגט ער!

אויף מיין טאַביק האָט ער זכות אבות, א גלאָז טהיי וויל ער אוודאי, און איין עסק האָט ער אויך.

(פאָרטזעצונג קומט).

י. ל. פרץ.

נדבות:

(דורך דער אַדמיניסטראַציאָן „דער יוד" קראקוי).

פיר דעם יודישען נאַציאָנאַל־פאָנד.

ק׳. ר׳.

נאסף פרוטות פרוטות אצל ה׳ באכנער 2 25

ה׳ יוסף מאוסואָהן בסטארי־קרים אסף בין אורחיו בנשף אשר הכין אצלו 2 55

ליום חתונת ה׳ משה כ״ץ התקבצו חברי אגודת „בני ציון" ונדבו יחד 2 55

על חתונת ה׳ ז"מ נוטמאן עב"נ בתי׳ ראבינאוויץ נתאסף ע"י ש׳ עלערין ווייר יפה 5 —

על קישורי התנאים של טויבע כהן נאסף ע"י האנדלער 1 75

ביום חתונת ח"י יפה נתקבץ ע"י ה׳ פריעדמאן 1 95

על נשף הציוני ביום 25/10 נאסף מאת ה"ה בלעגמאן, לאפמאן, צייטאך, מערצין, בארקון ועלמאן ומשלשה אנשים שלא פרשו בשמם ועוד 11 50

בן הרב מדרוזגעניק 1 ר׳, נכדי הרב מקאזעליץ 1,50 ר׳, בלעאמאן ושולאוויצקי 1 ר׳. ואהרן קאראבעלניק בן הרב מקאזעליץ 2,50 ר׳. 6 —

נאסף ע"י מ. ציפין ומ. יאסעלאוויטש בביה"כ דעיר חדש 1 61

על סעודת ב"מ אצל ר׳ יוסף שעבסים ע"י יאסעלאוויטש 1 —

על סיום התורה אצל חברת צורפים ע"י ה"ה יאסעלאוויטש וגאלדשטיין 2 93

ע"י אגודת הציונים דוואלפא נאסף ע"י ה"ה יוסף לאבזאווסקי, ד"א פעט, וי"ח שעפטעל בקערות עיוה"כ 1,05 ר׳; ומהאגודה „תפארת בחורי ציון" נתקבל מה שנאסף ע"י ה"ה אשר אליאנאוויץ שפיראוויץ מקערות עיוה"כ, אנ"כ דמי פארטא, 1,25 ר׳. 2451 2 30

ה׳ ברוך נתנאל יפה בנארדוי פדיון כפרות — 50

תמורת כרטיסי־ברכה לר"ה מנדב ה׳ אייזיק לאנדא — 75

על השוק בלאנדאווע נאסף ע"י ה"ה שווארצמאן, גרניצקי ופארחאמאווסקי 3 94

ה׳ באראן אסף על חתונת ה׳ לעבעדינסקי מהחתן פיאדא־ראוו, בארג, ומוסמאן 4 —

כשהכנים ה׳ ליב שטורבא את בנו בבשא"א נאסף מהקרואים 2,35 ר׳, ועל סעודת ברית מילה אצל ה׳ יצחק יעקב סילעצקי נאסף 3,20 5 55

העובדים בביחה"מ של גראסבערג — 56

נעלי׳ שטרויסמאן — 50

האגודה „בנות ציון" בפאמפיאני 5 25

על חתונת קלמן ארענדארז עב"נ עטע הערזאהן נאסף ע"י חיים גאלדוואג חבר לאוהבי ציון ובנימין באכנער חבר לעובדי ציון מאת אנשים מתנגדים לציוניות 4 —

על חג ארושי א׳ בורטענבוים עם אסתר גרינגלאז 2 75

על חתונת מר מ. חינרין עב"נ שוויף נאסף 4 01

בהשתדלות מר אלכסנדר הירווירט נאסף על ב"מ אצל ה׳ בראמבערג מאת האנשים: דוב בראמבערג, אברהם פפעפער, א"מ קלאפ, סטאלפער, מאסקאראן, ראבינאוויץ, קמינעק, שעדראוויטש, גראסווירטה, ועלאזא, ראזענבוים ודובאס 8 65

81 85

בס"ה 1175,99 ר׳; 40,08 קראנען; 57,99 פראנק

לישא"י:

> ברכתי את ידידי וחברי ב„אחיאסף" מר שמעון בער מינק במעוריטש ליום חתונת בנו ביום ג׳ י"א מרחשון ומחיר הטלגרמה של ברכה נדבתי לטובת הישוב בארה"ק רובל אחד; רצונו של אדם זהו כבודו.
> ווארשא, י"א אלישוב.

ע"י ה׳ שלמה קאזאקאוו בקערת עיוה"כ 1 50

מאגודת הציונים דוואלפס נאסף ע"י ה"ה יוסף לאבאזאווסקי, ד"א פט וי"ח שעפטעל בקערת עיוה"כ 1,05 ר׳; ומאגודת „תפארת בחורי ציון" מה שנאסף ע"י ה"ה אשר אליאנאוויץ וזאב שפיראוויץ מקערות עיוה"כ, אנ"כ דמי פארטא 1,20 2 25

לאות ברכה לש"ב וידידי מר שמעון בער מינק במעוריטש ליום חתונת בנו הרימוני נדבה 50 ק׳ לטובת הישוב בארה"ק. אלכסנדר כהן ורעיתו בווארשא. — 50

4 25

לנשרפי באברויסק:

ע"י ה׳ ליב קראסנער נאסף מאנשים שונים 2,82 ר׳.

בס"ה 86,62 ר׳.

Verlag „Achiasaf". Verantwortlicher Redacteur M. Berkowicz. Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischer in Krakau.

אין אמעריקא איז צו אבאנירען דעם „יוד“ אין „די יודישע פאמיליע“ אויך אללע אויסגאבען אחיאסף׳ס
ביי: S. Kantorowitz New-Jork 4 Rutgerstr. 4

654 וויכטיג, זעהר וויכטיג

אבריים-קאלענדאר

איז דער ניי־ערשיינטער
יודיש - רוסיש טעגליכער

אויף דעם יאהר 1903 (תרס״ג–תרס״ד).

דיזער וויכטיגער אבריים־קאלענדאר איז זעהר שעהן און רייך געדרוקט פון ביירע זייטען, מיט א שעהן אילופטרירט וועגטיל און איינינע שעהנע פארבען.

אין דיזען אבריים־קאלענדאר קומט אויף דער ערשטער זייטע: דער יודיש־רוסיש־איסלענדישער דאטום, (אין יודיש, רוסיש, דייטשע, פראנצויזישע שפראכע), זון־אויפגאנג, זון־אונטערגאנג; צייט פון ליכט בענשען, ראש חדש בענשען, מולדות, כראנאלאגיע, ערהאבענע געדאנקען פון גרויסע געלעהרטע, דערמאהנונגען וועגען אסעקוראציאן — און ציהונגען די געווינסטע און טיראושען פון די באנק־בילעטען, יאהר־צייטען פון גרויסע יודישע מענער, פלאטץ אויף בעמערקונג *(для замѣтокъ)* אלעס אין א וועלטען שעהנער ארדנונג. אויף דער צווייטער זייטע קומט: וואונדער־שעהנע אנעקדאטען, לעגענדעס, נייעס פיר יודען, וויסענשאפטליכע, און נאך פיעל ניצליכע און וויכטיגע ארטיקלען. דאס ווערטהע פובליקום וועט גאנץ איבעראשט זיין פון דיזען אבריים־קאלענדאר פרייז 30 קאפ׳ כיט פארטא 40 קאפ׳; 10 אבריים־קאלענדארען אויף איינמאהל איז פארטא פריי. ביז 2 רובל קען מען שיקען פאסט מארקען: ווניגער פון 5 קאלענדארען ווערען מיט קיין נאכנאהמע ניט געשיקט. — לסוחרים ראבאט הגון.

Адресъ: книжный магазинъ Бр. Блетницкихъ въ Одессѣ, Еврейская 35.

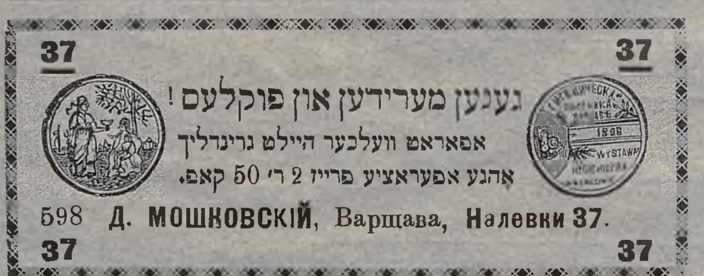
Фабрика Каучуковыхъ штемпелей, кожанныхъ издѣлiи и Граверное заведенiе

---- Ш. Е. ФРИДМАНА ----

въ Варшавѣ, Магазинъ Бѣлянская 23.

Рекомендуетъ: портмонэ со штемплемъ изъ черной опойковой кожи съ 5-ю отдѣл. и съ особымъ отдѣл. для золота за 1 р. 85 к. изъ настоящей тюленевой мягкой шагренированной кожи за 2 р. 25 к. Дамскiя по тѣмъ же цѣнамъ, безъ штемпели на 35 к. дешевле Премiя при заказѣ 6 штукъ сразу 7-ое безплатно. Бумажникъ-Кошелекъ удобство съ 7 отдѣл. для бумагъ и 2 особыми отдѣл. для золота опойковыя 2 р. 50 к. толеневыя 3 р. 25 к. цѣны съ перес.

Домашняя типографiя „побѣда“ весьма практичные приборы изъ передвижныхъ буквъ всѣхъ языковъ которыя всякiй можетъ легко набрать и печатать разного рода тексты а также моментальнаго набора желаемного штемпеля No 0 съ 90 букв. 1 р. No 1 съ 160 букв. 2 р. No 2 съ 290 букв. 3 р. 50 к. No 3 съ 480 букв. 4 р. 75 к. No 4 съ 715 букв. 6 р. 50 к. No 5 съ 1000 букв. 10 р. Комплекты NN 0 и 1 полезные подарки для дѣтей, требуются агенты на весьма выгодн. условiяхъ. Полный прейсъ-курантъ до 120 тр. высылается только за три 7 коп. марки которыя при первомъ заказѣ отсчитываются. 616

שפיגעל־פאבריק
ל. אידעליזאק, ווארשא
ביעליאנסקא נו׳ 1
עמפפעהלט זיין גראססעס לאגער פאן שפיגעל, שפיגעל־
466 גלאס, טרוימאס אין רעמאיל אונד ענגרא.

כתבתי:
S. ROSENFELD
BERN
Besenscheuerweg 26
ש. ראזענפעלד.

מיטעלען צום לעבען.

אללע לעהרעס וועלכע איך לעהרען מאכען: זייף, ברען־עהל, שוה־וואקס, וואנענשמיר, גלאזור, פאקאסט, טינט און נאך פיעל אנדערע (ביז 48 ארטיקעלן) האב איך צוזאמענגעשטעלט אין א בוך פיר וועלכע דער פרייז איז 3 רובעל. איך אנטווארטע אויף פראגען, אויך שיקקע איך ראהמאטעריאל לויט פערלאנג.

И. М. МАТУЗОНЪ
Варшава, Милая 17.

מיר מאכען אויפמערקזאם אז דאס בוך קאסט 3 רובל, ניט ווי אין די פריהערדיגע נומערן איז געווען בטעות געדרוקט 1 רובל. 659

יעדער וועלכער וויל בעקומען פרישע שמאקהאפטע היימישע מיטאגען צו מעסיגע פרייזען קען עס בעקומען ביי

י. ה. פאזשעס, ווארשא

דזיקא 11, וו. 13 1־טער שטאק.
573

דאקטאר
אנטאני טובענדלער

נימט אן מיט מאגען און דארם קראנקהייטען אין דער לעטשניצא מוראאווסקא 29 פון 10 איהר פריה ביז 12½ פריוואט וואהנונג מארשאלקאווסקא 95

שפיעגעל־מאכען

לערנט אוים ביליג זילבערבערג׳ס אר־בייטער
ש. פאמיליער נאוואליפיע 58, וו. 31

ווער עס וויל האבען א געזונטען מאגען זאל קומען צו מיר מיטאגעי ווער עס וויל האבען פרישע עסען זאל מיין אדרעסע נייעט פערגעסען

ל. לעווין געגשא 18, פארטער.
581

דר. פעדעראווסקי

אסיסטענט פון פרופ׳ פיאדאכאוו.
געבורטסהילפע און פרויענקראנקהייטען. — נאווינא־סקא 16
אומזאנסט אין לעטצניצא נאלעווקי 15
653 פון 3—1.

פרייליגען און דאמען

קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען און נייהען אין א קירצע צייט דורך בריעף אין זשארגאן, רוסיש און דייטש. די מעטאדע איז די בעסטע און די גרינגסטע. אפילו 12 יאהריגע מיידכען קענען זיך גוט אויסלערנען. אויף תשובה א מארקע. ניט זוימט און פרעגט אן ביי
Г-жѣ Бертѣ Найдичъ,
507 Варшава.

בעלי בריתי לזכרון תמיד!!!

אדריסתי היא רק בת ג׳ מלים:
Я. Нейдичъ Варшава.
פראספעקט ישולח חנם לכל דורש

מוזיקער אונד מוזיקפריינדע

בעקומען פאן מיר פראספעקט פונ׳ם בריעפליכען אונטערריכט אין טהעאריע דער מוזיק אין לשון־קדש אין זשארגאן. פיר 14 ק. מארקע.
А. Б. Бирнбаумъ, Ченстоховъ.
A. M. Birnbaum, Czenstochau.

ФАБРИКА и СКЛАДЪ
Морскихъ Раковинъ
въ очищенномъ и шлифованномъ видѣ

Изготовленiе изъ бронзы и Раковинъ

Письменныя, галантерейныя туалетныя и роскошныя вещи. 579

А также отливанiе по моделямъ всѣхъ металловъ.

Адрес: **В. А. ТРАЙНИНУ**
Варшава, Налевки 35.

אהוב את המלאכה 655

אלע סארטען שפיגעל - מאכען גרינדליך לערנט אויס דער 25 יעהריגער פראקטיקאנט אין די שפיגעלפאבריקאציאן

Юдка Вейнблятъ
Варшава, Слизская 22.

פאנאמא זייף!
„A B R U S S“

צו וואשען דאמסקע און מענזקע גארדעראבען. רייניגט אלערליי פלעקען. הויפט פערקויף אין אפטעקען סקלאד:
607 J. Prutman
אין ווארשוי לעשנא נו׳ 97.

יצא לאור:

אחיאסף

מאסף ספרותי עם תמונות וציורים

ונלוה אליו לוח השנה, כרוניקה, ביבליוגרפיא וידיעות שמושיות

לשנת תרס"ג

ערוך ע"י ר. בריינין.

בשנה זו נמלאו עשר שנים למיום הוסד „אחיאסף". על כן הוציאה החברה לשנת תרס"ג לוח־יובל לזכרון.

לוח־היובל גדול הוא בכמותו (שלא בערך לעומת תשעה הלוחות הראשונים *), ועשיר בחלק הספרות היפה, במאמרים לשאלות הזמן, בתולדות וציורים ספרותים. כל החלקים האלה מעובדים ומבוררים בבחינת השפה והסגנון ובבחינת התוכן. הסופרים הכיתבים לועזית ששלחו את מאמריהם להלוה נכתבו לשמו ולא הדפיסום בשפה שבה כתכום. — גם חלק הציורים והתמונות מצטיין בערכו: הצייר הגדול יוסף איזראעלס הקדיש ללוח פרי חרטו ואמנותו הגאונית, והצייר הנודע ליליען קשט את מעטפת הלוח בציורו.

כהלוח" באו המאמרים האלה:

1) דבר אל הקורא, העורך.
2) רעיונות ע'ד יסור סנהדרין, ר. בריינין.
3) אחר עשר שנים, אחד העם.
4) מאיר אהרן גולדשמידט, גיאורג ברנדס.
5) מתוך עב הענן, שיר, ש. טשרניחובסקי.
6) רשימות וזכרונות (מן הקונגרס הראשון) א. לודוויפול.
7) עם דמדומי חמה, שיר, ח. נ. ביאליק.
8) חמשה עשר באב בארץ ישראל, ספור, זאב יעבץ.
9) גלות שלמה, ציור היסטורי, דר. ש. ברנפלד.
10) ליל סתו, פ. היילפרין
11) התורה והעבודה, דר. ח ד. הורוויץ.
12) כונות ויחודים, מעין שירים בפרוזה, הלל צייטלין.
13) אגדת האדמונים, אגדת ויראי, מענדעלי מו"ס.
14) שושני סתו, שיר, פיכמאן.
15) מחשבות וחלומות, ציור, ר. בריינין.
16) מהות היהדות, דר. י. טהאָן.
17) שך המלך, ספור, ר. א. ברווירעס.
18) לא באה, ציור, מ. וואולף.
19) רשימות קטועות, י. רדלר.
20) היהדות בתור דת ומדע, דר. ד. ניימרק.
21) לעת זקנה, תמונה, גנצר.
22) דור הולך, שיר, יהל"ל.
23) שאלת הגיתו, דר. מכס מאנרע'שטאם
24) המשכיל מדור הישן, רשימה, א רייזען.
25) רצפה בת איה, שיר, י. ד. ברוכוביץ.
26) מה יהיה? ציור, בן־אבי.
27) מלחמת שפתים, א. שולמאן.
28) כפעם הראשונה ציור מחיי החדר דר. י. ש. רנצר.
29) גשי הלאה ולכי לך! שיר, נח פינס.
30) עלילות דם, דר. מכס נארדוי.
31) נער־זקן, ציור. ד. י. זילבערבוש.
32) בחדר המשורר, שיר, מ. מ. הורוויץ.
33) הסנהדרין הגדולה, דר. אלפרד נאָססיג.
34) המפרש, מ. ב. לזכניק.
35) השתחררות הרוח האנושי, דר. יוסף קלויזנר.
36) העם, דר. שמריהו הלוי.
37) התאומים, דר. מ. אייזענשטאדט.
38) דפים בודדים מספר זכרונות, יוסף ליאָן.
39) אבות ההשכלה בליטא וגליציא, מ. ל. ליליענבלום.
40) בארץ המתים, א. יעקבוביץ.
41) לפנות בקר, שיר, ש. ל. גירדון.
42) שפת הגלות, מרדכי בן הלל הכהן.
43) שירת הרעם, ל. ז. יפה.
44) מי ילך לפנינו, מ. קליינמאן.
45) חיים שטינתל, זכרונות, דר. גוסטב קארפעלעס.
46) הפרקציא העממית, ל. מוצקין.
47) פרחי שרי (שיר), א"ל כהן
48) לא חלמתי החלום... שיר, י. פיכמאן.
49) חזות קשה, נחום סלושץ.
50) מאיר הלוי לעטעריס, ציור ספרותי, גרשם באדער.
51) כנסות הציונים במינסק, משה קליינמאן.
52) הנפש והמוכני בצרקה, נ. סוקולוב.
53) א) בחוץ; ב) חתן וכלה; ג) בנ העיר; ד) על יד החלון; ה) אמנון ותמר; ציורים, י. ל. פרץ.
54) ע"ד „אגודת סופרים", מרדכי בן הלל הכהן.
55) לכו נרננה, ציור, א. גליקסמאן.
56) מכתב ממידד לאלדד, מידד.
57) נחום סאקאלאוו, ר בריינין.
58) מרדכי בן מתתיהו אנטוקולסקי, ר. בריינין.
59) גיאורג בראנדעס, ר. בריינין.
60) יוסף איזראעלס, ר. בריינין.
61) ד"ר י. רילף, שפ"ר.
62) אהרן בן חיים לאנדוי, שפ"ר.
63) ראובן אשר ברודס, ר. בריינין.

כרוניקה עברית, הזכרות נשמות, ביבלוגרפיא ועוד.

ואלה הם הציורים והתמונות הנמצאים בלוח:

א) גיאורג בראנדעס; ב) יוסף איזראעלס; ג) מ. אנטוקולסקי; ד) דר. יצחק רילף; ה) נחום סאקאלאוו; ו) אדאלף לאנדוי; ז) דוד מנגן לפני שאול, ציור, מאת איזראעלס; ח) הזקנה והילדות, ציור מיוחד בשביל הלוח, מאת איזראעלס; ט) שפינוזא, מלאכת ידי אנטוקולסקי; י) מפיסטופלס (השטן) מלאכת ידי אנטוקולסקי; יא) **תמונת הכנסיה הציונית במינסק (כל צירי האספה)**; יב) תמונת חברי ועד־הכנסיה במינסק.

הלוח נדפס בשנה זו על ניר מובחר וביופי והדר.

*) הלוח מחזיק יותר מן 42 גליונות בדפוס (674 עמודים).

מחירו 1 רובל 50 קאפ', ועם פארטא 1 רובל 85 ק', מכורך הדר 1,90 רוב', ועם פארטא 2,25 רובל.

בעוד זמן קצר יעלה מחיר הלוח לשני רובל לבד פארטא.

הננו מעוררים את קוני הלוח התמידים, את המו"ס והסוכנים לשלוח אלינו פקודותיהם במוקדם האפשרי למען לא יאחרו מן המועד.

Издательство „Ахіасафъ", Варшава.